

PUBLISHED BY UNWLA, INC.
ВИДАЄ СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

OUR LIFE

НАШЕ ЖИТТЯ

11 | 2020
NOVEMBER | ЛИСТОПАД

СЛОВО ГОЛОВИ СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

Маріянна Заяць

На початку 1930-х років США був ще зовсім молодого організацією, що розвивалася та знаходила свою роль в українсько-американській спільноті, а її членкині все ще оговтувались від наслідків Великої депресії. Коли жахливі новини про голодомор перетнули океан, не було несподіванкою, що США залучив своїх членок до дій – але швидкість та ефективність цієї роботи можна оцінити як різючу та неоціненну!

Мілена Рудницька, відома українська громадська та політична активістка, депутатка польського Сейму, написала звернення до «жінок усіх націй, країн, континентів, усіх класів, партій і конфесій», яке було передруковане у жовтневому числі «Жіноча Доля», що виходив у Коломійі (Україна) і дійшов до Нью Йорку у листопаді 1933 року. Вона писала: «Ми, українські жінки-галичанки, звертаємось до вас, наші сестри світу, за допомогою і підтримкою!»

Численні архіви США свідчать про те, що організація швидко та рішуче відреагувала на це прохання. США провела активну інформаційну кампанію, щоб привернути увагу до цієї жорстокості, а також створив комітет з надзвичайних ситуацій для українців, які голодують — конкретна спроба допомоги тим, хто постраждав. Але хоч як мобілізувалися українці Америки, американська спільнота залишалася майже осторонь.

На жаль, цього року через коронавірус ми не зможемо відвідати щорічні заходи з вшанування пам'яті, що організують наші громади, а також віддати належну шану дуже важливій події п'ятирічної давнини, а саме відкриттю пам'ятника жертвам Голодомору у Вашингтоні, округ Колумбія.

Усе ж ми продовжуємо одну з наших найважливіших місій, а саме зберігати пам'ять про тих, хто загинув або постраждав під час Голодомору, та підтримувати кампанію з розповсюдження інформації про цю трагедію. У цьому випуску «Нашого життя», присвяченому жертвам Голодомору 1932–1933 рр., дозвольте підбити короткий підсумок наших проєктів, що стосуються Голодомору.

Ми надіслали копії архівних документів, що підтверджують наші масштабні зусилля в 1933–1934 рр., до Комісії Конгресу США з питань українського голоду і присвятили випуск «Наше життя» архівним матеріалам США, щоб задокументувати цей історичний період... Профінансували переклад книжки «Свіча Пам'яті» – усну історію українського геноциду, істориком д-р Валентиною Борисенко та надіслали перекладену книжку провідним університетам США, Канади та Великої Британії; відділи США також поширили копії книжки у місцевих бібліотеках... У 2013 році США був номінований як «Піонер досліджень Голодомору» під час конференції «Оцінка масштабу Голодомору», що відбулася у Нью Йорку за участі понад 50 провідних світових учених, які досліджували питання Голодомору... Багато членкинь відвідали довгоочікувану церемонію початку будівництва меморіалу Голодомору у Вашингтоні, округ Колумбія, і працювали за лаштунками, щоб забезпечити успіх цієї події... Відділ 111-й у Лос-Анджелесі був спонсором наукового симпозиуму з питань Голодомору в Каліфорнійському Університеті, м. Фресно... Заступниця голови США з питань зв'язків з громадськістю очолила організаційний комітет Міжнародного форуму у Філадельфії, на якому учасники обговорили стратегію таких проєктів як інформування про Голодомор через навчальні програми, інформаційна діяльність у ЗМІ, скасування премії Дюранті та міжнародне визнання Голодомору... Організація історичної події в Неаполі – відкриття виставки про Голодомор у Музеї Голокосту та Освітньому центрі Когена на Південному Заході Флориди. Ця перша в історії виставка про Голодомор в музеї Голокосту в Західній півкулі була організована у партнерстві зі 136-м Відділом США в Неаполі... Взяли на себе основне фінансове спонсорство заціфрування щоденників, блокнотів і фотографій Гарета Джонса у співпраці з громадянськими свободами України та Канади. Джонс був валлійським репортером і очевидцем Голодомору, який з великим ризиком написав правду про трагедію... Відділи США є активними членами Комітету з питань Голодомору США з самого початку його заснування та підтримують кожен його «заклик до дії»... Округи США постійно підтримують ідею додати тему Голодомору до навчальних програм з соціальних досліджень... Членкині США продовжують брати участь у щорічних Маршах пам'яті у своїх місцевих громадах і працюють у місцевих українських комітетах з Голодомору.

Неможливо вмістити у ці кілька параграфів усю самовідданість і зусилля нашої організації та її членкинь. Але ці приклади наочно демонструють той факт, що ми, членкині США – організації, яка поєднує генерації жінок-іммігранток українського походження, продовжуємо бути відданими справі просвітництва й обізнаності про геноцид українського народу, нині відомий як Голодомор.

REFLECTIONS FROM THE UNWLA PRESIDENT

Marianna Zajac

In the early 1930s the UNWLA was a young organization, evolving and finding its role in the Ukrainian American community as its members recovered from the effects of the Great Depression. When the horrific news of the famine in Ukraine crossed the ocean, it was no surprise that the UNWLA engaged its members to take action – but the speed and the efficiency of its work can only be deemed impressive and invaluable!

Milena Rudnytska, a renowned Ukrainian civic and political activist and a deputy to the Polish Sejm, wrote an appeal to “women of all nations, countries, and continents, all classes, parties, and faiths (confessions)” that was printed in the October 1933 issue of *Zhinocha Dolia*, a women’s journal published in Kolomyia, Ukraine, and landed in New York in November 1933. She wrote, “we, the Ukrainian women of Galicia, are turning to you, our sisters of the World, for support and help!”

The UNWLA’s extensive archives document that the organization reacted quickly and with much determination to this plea. The UNWLA led a vigorous writing campaign to bring attention to this atrocity and also created the Emergency Relief Committee for Starving Ukrainians – a concrete attempt to assist those affected. While Ukrainian Americans mobilized, the response of the American community was, unfortunately, lukewarm at best.

While we will not be able to attend annual commemorations in our communities this year due to COVID-19, or to gather and acknowledge the very meaningful accomplishment of the brilliant Holodomor Memorial in Washington, DC, five years ago, one of the UNWLA’s most important missions continues to be preserving the memory of those who died or suffered during the Holodomor by sharing information about the tragedy and keeping its campaign of awareness alive. With the current issue of *Our Life* dedicated to the victims of the Holodomor of 1932–1933, let’s take a moment to review some of the UNWLA’s more important accomplishments in this area:

We sent copies of our archives documenting our extensive efforts in 1933–1934 to the US Congress Commission on the Ukrainian Famine, and dedicated an issue of Our Life to UNWLA archival materials, to document this historical period ... Funded the translation of Svicha Pamyaty, an oral history of the Ukrainian Genocide by historian Dr. Valentyna Borysenko, and mailed the translated book, A Candle in Remembrance, to leading US, Canadian, and British universities; UNWLA branches also donated copies to their local libraries ... In 2013, the UNWLA was honored as a “Pioneer of Holodomor Studies” during the New York City conference “Taking Measure of the Holodomor,” which included more than 50 of the world’s top Holodomor scholars ... Many members attended both the groundbreaking ceremony and the unveiling of the Holodomor Memorial in Washington, DC, and worked behind the scenes to ensure the success of these events ... Branch 111 in Los Angeles co-sponsored an academic symposium on the Holodomor at California State University in Fresno ... Our VP of PR led the organizing committee for the International Holodomor Forum in Philadelphia, where participants discussed strategy around such Holodomor awareness projects as curriculum, media outreach, Duranty revocation, and global recognition ... Made history in Naples, FL, last year with the opening of a Holodomor exhibition at the Holocaust Museum and Cohen Educational Center of Southwest Florida. This first-ever Holodomor exhibition at a Holocaust museum in the Western Hemisphere was curated in partnership with Branch 136 of Naples ... Took on primary financial sponsorship of the digitization of Gareth Jones’s diaries, notebooks, and photographs, in collaboration with the Ukrainian Canadian Civil Liberties Foundation. Jones was the Welsh reporter and eyewitness to the Holodomor who, at great personal risk, wrote the truth about the tragedy ... The UNWLA has been an active member of the US Holodomor Committee since its inception, supporting each of its “calls to action” ... UNWLA state branches have offered continued support for adding the topic of the Holodomor to social studies curricula ... Members continue to participate in annual commemorations in their local communities and to serve on their local Ukrainian Famine Committees.

It is impossible to encapsulate the dedication and efforts of our organization and its members in a few paragraphs, but these examples clearly demonstrate that, as members of the UNWLA, an organization that binds generations and immigrations of women of Ukrainian descent, we continue to be steadfast in our commitment to be a vehicle of awareness and education about the Ukrainian genocide known as the Holodomor.

ЗМІСТ • CONTENTS

- 2 Слово голови Союзу Українок Америки. *Маріянна Заяць*
- 3 Reflections from the UNWLA President. *Marianna Zajac*
- 5 Слово редактора: Болючі стежки страшної трагедії. *Лариса Тополя*
- 6 The Ukrainian Museum: Exhibition "Give Up Your Daily Bread ... Holodomor: The Totalitarian Solution"
- 8 Запалім свічку пам'яті на вшанування жертв Голодомору 1932–1933 рр. *Надя Нинка*
- 10 Спомини про Голодомор. *Ніна Пінчук Ковбаснюк*
- 11 Журавлині плачі. *Тетяна МакКой*
- 12 Honoring the Memory of Holodomor Victims in New Jersey
- 14 Велика брехня про великий голод: Слідами кремлівських фальсифікацій. *Олександр Мацука*
- 16 Working to Revoke Duranty's Pulitzer Prize. *Oksana Piaseckyj*
- 18 Mr. Jones. *Andrea Chalupa*
- 19 Preserving the Memory of the Holodomor: The Gareth Jones Diaries. *Oksana Lodziuk Krywulych*
- 20 With Gratitude to the Sisterhood: Reflections on the Creation of the National Holodomor Memorial. *Larysa Kurylas*
- 24 "When We Starve": The Effects of Death by Starvation. *Dr. Borys Buniak*
- 26 Working for Recognition of the Holodomor. *Doris Duzyj*
- 28 "Where Have All the Mallows Gone?" The Holodomor Art of Lydia Bodnar-Balahutrak. *Prof. Myroslava Mudrak*
- 29 Благодійність
- 30 «На цвинтарі розстріляних ілюзій...». *Тамара Кучерова*
- 32 A New Memoir of the Holodomor. *Nadia Nynka*
- 33 І у Псалмах воскликнім Йому. *Святослав Левицький*
- 34 «Колискова 33-го». *Тарас Петриненко*
- 35 The Dark Side of Human Nature. *Dr. Ihor Magun*
- 36 Нашим дітям: Як українців голодом нищили... / Уривок із поеми Ніни Виноградської «Голодомор»
- 38 Відійшла у вічність: Світлої пам'яті Олександри (Лесі) Юзенів

Welcome Our New Editor-in-Chief

With the November issue of *Our Life*, we are pleased to introduce our new English-language editor and editor-in-chief, Romana Labrosse. Romana comes to us with a wealth of editorial and communications experience. She is a graduate of McGill University in Montreal with a BA in English literature and has held editorial positions at Pratt & Whitney, LexisNexis, and John Wiley & Sons. She has also served as The Ukrainian Museum's English-language editor since 2003, with responsibilities that include editing exhibition catalogues, developing brochures and wall texts, and compiling the Museum's Annual Report.

Romana is an experienced communications professional who will provide strategic, conceptual, creative, and editorial input to take *Our Life* into the future. We welcome her and wish her every success.

Ласкаво просимо, наш новий головний редакторе!

У листопадовому номері «Нашого життя» ми раді представити нашого нового англomовного та головного редактора Роману Ляброс. Романа прийшла до нас із багатим редакторським і комунікативним досвідом. Вона випускниця університету Макгілла в Монреалі, отримала ступінь бакалавра англійської літератури та обіймала посади редактора в Pratt & Whitney, LexisNexis та John Wiley & Sons. З 2003 р. вона також працювала англomовною редакторкою Українського музею та відповідала за редагування каталогів виставок, створення брошур і настінних текстів, а також складання річного звіту музею.

Романа – досвідчений фахівець у галузі комунікацій, яка зробить стратегічний, концептуальний, творчий і редакторський внесок у майбутнє «Нашого життя».

Ми вітаємо її та бажаємо успіхів.

На обкладинці: Меморіал Голодомору у Вашингтоні (фрагмент), округ Колумбія.
Our cover: The National Holodomor Memorial, Washington, DC (detail).
Photo: Anice Hoachlander

НАШЕ ЖИТТЯ

Видає Союз Українок Америки
раз у місяць (крім серпня)

Головний редактор: Романа Ляброс
Україномовний редактор: Лариса Тополя
Редакційна колегія:
Маріянна Заяць – голова СУА
Надя Нинка, Ока Грицак, Анна Кравчук,
Софія Геврик, Оксана Лодзюк Кривулич,
Наталія Павленко, Ольга Дроздович

OUR LIFE

Published monthly (except August) by the Ukrainian
National Women's League of America

Editor-in-Chief: Romana Labrosse
Ukrainian-language editor: Larysa Topolia
Editorial Board:
Marianna Zajac – UNWLA President
Nadia Nynka, Oka Hrycak, Anna Krawczuk,
Sophia Hewryk, Oksana Lodziuk Krywulych,
Natalia Pawlenko, Olya Drozdowycz

Канцелярія СУА та адміністрація журналу
«Наше життя» / UNWLA & Our Life:
203 Second Avenue, 5th Floor
New York, NY 10003-5706
Telephone: 212-533-4646
E-mail: office@unwla.org (канцелярія)
E-mail: unwlaourlife@gmail.com (редакція)

Адміністратор: Оля Стасюк
Канцелярійні години: вт, ср, чт: 12 п.п. – 8 п.п.
Administrator: Olha Stasiuk
Office hours: T/W/Th 12–8 p.m.

Periodicals Postage Paid at Rochester, NY
and at additional mailing offices. (USPS 414-660)
POSTMASTER – send address changes to:
“OUR LIFE” 203 Second Ave., New York, NY 10003
© Copyright 2020
Ukrainian National Women's League of America, Inc.

Дизайн та друк:
Custom Design and Print Inc.
877-468-0102 | DesignAndPrintAgency.com

ISSN 0740-0225

\$3 Один примірник / Single copy
\$45 Річна передплата в США (не член СУА) / Annual subscrip-
tion for non-members in the US
\$50 У країнах поза межами США / Annual subscription for
non-members outside the US

Членкині СУА одержують «Наше життя» з оплатою членської
вкладки через відділ. Передплатникам письмово нагадується
про відновлення передплати. Річна вкладка вільної членкині
СУА – \$50.

Our Life magazine is included in UNWLA annual membership dues,
payable through the member's branch. Subscribers are sent renewal
letters. Annual dues for UNWLA members-at-large: \$50.

СЛОВО РЕДАКТОРА

Лариса Тополя

Болючі стежки страшної трагедії

*На світанні, побачивши сонце,
з радістю прославте день новий і скажіть:
Господи, додай мені літа до літа,
щоб я чесно й добром виправдав життя своє.*

Володимир Мономах

Можливо, саме так і робили наші прадіди та прабабусі, коли у страшні голодні роки розплющували зранку очі та раділи з того, що Бог дарував їм ще один день. І так само щиро плакали та у відчаї запитували у Творця, чому не дав життя їхнім рідним, але забрав на вічний спочинок... І продовжували допивати згустки залишеного вчорашнім днем болю та закутуватися у густий морок розпуки...

В дитинстві я була адептом теорії «парності існування добра і зла». Вважала так: зло дано людям для того, аби на його фоні відчутти, що є добро. Інакше серед чого оте добре можна шукати, якщо немає злого? Зрештою, як зрозуміти, що «добро» є «добром», а не чимось іншим?

Пізніше така теорія переросла у глобальнішу: зла як такого не існує, натомість є відсутність добра – місцева або тотальна. Або масштабна та глобальна, як та, що заповнила українські села у 30-ті рр. минулого століття. Коли зло (в подібні комуністичного режиму) повновладно господарювало в Україні. І смерть, отримавши вірчу грамоту від зла, з холодною розсудливістю та без жалю косила людей. І по селах та обабіч шляхів цинічно вкладали у валки спотворені тіні заморених голодом родин, сіл, районів – щоб утихомирить неслухняних, щоб помститися за опір і непокору московській політиці.

І досі, майже через століття, ми не можемо без жаху ступати болючими стежками страшної трагедії, що сталася в урожайний 1932 рік на благословенній землі квітучого українського краю. Бо душі мільйонів невинно заморених голодом стукають у наші серця з вимогою відродити правду, сповістити про неї світ і пам'ятати... А ще – засудити тих, хто спричинив їхні страждання та смерть.

Ми ж схиляємо голови перед пам'яттю наших загиблих батьків, братів і сестер – заради кожного з нас і заради прийдешніх поколінь. І запалюємо свічку – як символом заporуки нашої єдності, нашої віри у краще життя та справедливість, що зростають на підмурках трагічного минулого.

THE UKRAINIAN MUSEUM

222 East 6th Street, New York, NY 10003

www.ukrainianmuseum.org

Give Up Your Daily Bread... Holodomor: The Totalitarian Solution

In 2003, The Ukrainian Museum commemorated the 70th anniversary of the Holodomor by working with the Permanent Mission of Ukraine to the United Nations to organize the first exhibition about the tragedy to be shown at the United Nations. A version of this exhibition was presented at the Museum in 2013, on the 80th anniversary of the Holodomor. The text and photos on these two pages are extracted and adapted from those exhibitions.

Between 1932 and 1933, millions of Ukrainian men, women, and children starved to death in a Great Famine that has become known as the Holodomor. Unlike most such catastrophes, the Holodomor was caused not by a natural disaster but by the actions of a ruthless totalitarian regime. As such, it ranks as one of civilization's greatest atrocities. The number of victims has not yet been determined, but ongoing demographic and archival research has placed the number between 3 and 6 million. Official Ukrainian government estimates are higher still.

The Holodomor was precipitated by Soviet dictator Joseph Stalin's policy of collectivization, under which

all privately owned land was expropriated and peasants were herded onto collective farms. Stalin hoped that the collective farms would feed the growing number of urban industrial workers and at the same time supply substantial amounts of grain for sale abroad; the proceeds could then be used to finance further industrialization throughout the Soviet Union. When Ukraine's fiercely independent peasant farmers refused to relinquish their land, however, Stalin decided to eliminate them altogether.

This process took two forms. First, hundreds of thousands of peasant farmers who resisted collectivization were forcibly removed from their

Ukrainian peasants handing in their grain to the collective farm, Nymyryv, Vinnytsia region, 1929.

A collective farm's first shipment of grain, 1930. The banner on the truck reads: "Instead of kulak bread – socialist bread."

Evicting a peasant family from its home in the Donetsk region, 1930.

Sacks of grain being submitted at the "Union Bread" collective in the Kaharlyk village, Kyiv region, 1932.

The death of a peasant on a street in Kharkiv, spring 1933.

As the Famine in the countryside intensified in 1933, peasants swarmed railroad stations, trying to get to cities in their search for food.

homes, stripped of their possessions, and exiled to arctic labor camps. Many were never heard from again.

The peasants who were forced onto collective farms were subjected to one of the greatest atrocities known to civilization: a deliberate, man-made famine designed to crush all resistance and break the will of the Ukrainian people. By imposing ever-higher grain quotas on the collective farms – quotas that were impossible to meet – the government ensured that no grain would be left to feed the peasants. Indeed, while the Soviet government exported almost 30 million tons of grain in 1932–1933, millions of Ukrainians starved to death.

Stalin's reign of terror was not restricted to peasant farmers. He instituted the destruction of churches and cultural institutions. Writers, scholars, artists, and clergy were arrested and executed or exiled; Ukraine's intelligentsia was essentially wiped out as a result of these purges.

Amazingly, while millions of people were dying in Ukraine, the world hardly noticed. The secretive Soviet regime did not allow foreigners to visit the countryside. Despite the efforts of some reporters, human rights activists, and Ukrainian expatriates, few accounts of the Famine ever reached the outside world; those that did were often ridiculed by proponents of the Communist regime and by the Soviet government, which repeatedly denied the existence of the Famine. As a result, little has been known about one of the world's most heinous crimes against humanity, and the murder of millions of people has escaped the attention of mankind, its conscience, and its justice.

A peasant woman and her children – refugees from the countryside – in front of an empty store in Kyiv, 1933.

Long lines formed in Kharkiv in 1933 as people waited for milk for their children and for bread to be delivered to a bakery. Food in cities was strictly rationed.

ACKNOWLEDGMENTS

The exhibition *Holodomor: The Totalitarian Solution* draws on a variety of sources. Harvard University's superb catalog of its 1983 memorial exhibition, *Famine in the Soviet Ukraine, 1932–1933*, provided invaluable material, as did the photographs and documents from Ukraine's Central Government Archives, which were released after the breakup of the Soviet Union. The archives of the Ukrainian National Women's League of America and the Ukrainian Congress Committee of America also proved to be extremely valuable sources. The Ukrainian Museum was able to draw on its own archival collection of photos and memoirs, amassed and donated for the most part by Famine witness and chronicler Vadym Pavlovsky, as well as on the newspapers supplied by Mykola Panchenko (the *New York American* and the *New York Evening Journal*). Two publications were important sources of photographic material documenting the Famine: Ewald Ammende's *Muss Russland hungern?* (Vienna: Wilhelm Braumuller, 1935) and A. Laubenheimer's *Und du Siehst die Sowjets Richtig* (Berlin and Leipzig: Nibelungen-Verlag, 1935). In addition, *The Ukrainian Weekly* and *The Christian Science Monitor* graciously allowed copies of their publications to be reproduced; the General Research Division of The New York Public Library (Astor, Lenox and Tilden Foundations) similarly gave the Museum permission to reproduce an issue of the *Manchester Guardian*.

© 2013 Exhibition *Holodomor: The Totalitarian Solution* produced by The Ukrainian Museum, New York

Запалім свічку

Реферат, виголошений під час конгресу СФУЖО у жовтні 2018 р. у Філадельфії

Надя Нинка, 3-я заступниця голови СЧА для справ зв'язків

Минуло 85 років відтоді, як через голод обірвалися мільйони життів – у мирний час, на землі, відомій як «Житниця Європи».

Слово «Голодомор», мабуть, походить від «морити голодом», тобто «спричинити смерть голодом», чи «вбивати голодом». Цей термін вживають для означення жорстокого штучного голоду, організованого у 1932–33 рр. сталінським режимом у Радянській Україні та в частинах Північного Кавказу, де переважало етнічно українське населення.

Голодомор – це частина геноциду українського народу, який почався з масових хвиль убивчих депортацій найбільш заможних селян-господарників, а також депортації та страти українських релігійних, інтелектуальних і культурних провідників. Після цього прийшов штучний голод, який забрав життя ще багатьох мільйонів невинних людей. І як продовження, радянський режим: знищив українське політичне керівництво; заселив території України, спустошені внаслідок голоду, іншими етнічними групами; займався переслідуванням тих, хто наважився публічно говорити про Голодомор та послідовно заперечував сам факт голоду. За різними підрахунками, така політика призвела до загибелі від 6 до 10 мільйонів людей.

Коли Йосип Сталін прийшов до влади, він запровадив програму сільськогосподарської колективізації, згідно з якою селян примушували відмовитися від своїх приватних земельних наділів, знаряддя та худоби і приєднатися до державних колгоспів, організованих за принципом фабрик і заводів. Проте українські селяни, відомі своєю незалежністю, відмовлялися віддавати власні землі та вступати в колгоспи, бо вважали це поверненням до кріпацтва минулих століть.

Протягом тривалого періоду колективізації озброєні бригади представників радянської влади силоміць конфіскували землю, худобу та іншу

власність і виселяли цілі сім'ї. Близько півмільйона людей в Україні вигнали з власних домівок, запакували у товарні потяги та відправили у віддалені, незаселені райони, як Сибір, де їх часто залишали без їжі та притулку. Багато з них – і найперше діти – помирали в дорозі або незабаром після прибуття на поселення.

Багато українських сіл брали у військову блокаду, щоб перешкодити завезенню продуктів у села, а селянам, які голодують, не дозволити виїжджати у пошуках їжі. Спеціальні бригади прочісували села та забирали у селян сховане зерно, а наостанок і всі інші продукти, які могли знайти. Кого ловили з одним колоском – розстрілювали. Голод поширився і став масовим. Невдовзі мільйони людей стали жертвами сталінської політики.

У той час, коли люди по селах голодували, зерно експортували на Захід в обмін на тверду валюту. Сталін вважав, що колгоспи мають не тільки годувати робітників у містах, але й забезпечувати значну кількість зерна для продажу за кордон, щоб фінансувати індустріалізацію країни. Але на перешкоді стояли ці вперті українські селяни.

У пік голоду в Україні щодня помирало 30 тисяч людей, майже третина з них – діти віком до 10 років. Сталін заперечував перед світом, що в Україні лютував голод, і продовжував експортувати мільйони тонн зерна, якого було більш ніж достатньо, щоб врятувати кожного чоловіка, жінку й дитину, що вмирили від голоду. І світ мовчав.

«Будь-яка інформація про голод у Росії є на сьогодні перебільшенням або умисною пропагандою. Нема ніякого голоду чи смертності від голоду, є тільки високий рівень смертності від захворювань, пов'язаних з недоїданням». Це пряма цитата кореспондента «New York Times» і лауреата Пулітцерівської премії Волтера Дюранті.

Заперечення голоду радянською владою в ті

пам'яті на вшанування жертв Голодомору 1932–1933 років

трагічні для України дні було підхоплене кількома відомими західними журналістами, як Волтер Дюранті. Радянський Союз категорично відмовився від будь-якої зовнішньої допомоги, оскільки режим офіційно заперечував факт голоду.

Усіх, хто стверджував протилежне, звинувачували в поширенні антирадянської пропаганди. За межами Радянського Союзу західні уряди зайняли пасивну позицію щодо голоду, хоча більшість з них усвідомлювали справжні масштаби трагедії в Україні завдяки конфіденційній інформації з дипломатичних каналів. Однак світ мовчав.

Навіть більше, у листопаді 1933 р. Сполучені Штати під проводом новообраного президента Франкліна Д. Рузвельта вирішили офіційно визнати комуністичний сталінський уряд, а також підписали з ним велику торговельну угоду. Кульмінацією послідовного заперечення Заходом цього злочину радянського режиму стало прийняття Радянського Союзу в Лігу Націй наступного ж року. П'ятирічні плани Сталіна з модернізації Радянського Союзу значно залежали від закупівлі величезної кількості промислових товарів і технологій із західних країн. Ці країни не бажали розривати прибуткові торговельні угоди з Радянським Союзом через питання голоду. І далі світ мовчав.

У наступні десятиліття різні групи українських емігрантів намагалися добитися визнання цього трагічного, масового геноциду, але з невеликим успіхом. Проте після розпаду Радянського Союзу з архівів, що раніше були недоступними, а також з тривалий час придушених усних свідчень тих, хто пережив Голодомор і проживав в Україні та за її межами, світ отримав велику кількість доказів, які незаперечно свідчать про трагічний геноцид в Україні 1930-х років.

Попри те, що російський уряд продовжує називати інформацію про Голодомор як про акт геноциду в Україні «однобічною фальсифікацією історії», понад десяток країн визнали його геноцидом, і події Голодомору є нині у центрі уваги численних міжнародних досліджень і проєктів з документування цих історичних фактів.

Геноцид – це умисне цілковите або часткове знищення окремих груп населення через їхню расову, національну, релігійну чи культурну належність. Д-р Рафаель Лемкін, автор терміну «геноцид», який написав Конвенцію ООН про запобігання злочину геноциду, окреслює у своїй книзі «Радянський геноцид в Україні» 4 напрямки завданого удару по українському народу радянським режимом:

- знищення його інтелігенції;
- знищення його духовних провідників;
- знищення його селянства;
- знищення його етнічної єдності.

Також д-р Лемкін робить висновок, що «це не просто приклад масового вбивства. Це приклад геноциду, знищення не тільки окремих людей, а культури та нації».

Ми мусимо поширювати інформацію про Голодомор як про акт геноциду не тільки в наших українських громадах, але і серед широкої громадськості. Деякі місцеві влади, зокрема законодавчий орган штату Нью Джерсі, прийняли резолюцію про визнання Голодомору актом геноциду проти українського народу. Наразі 8 губернаторів США видали офіційні прокламації про визнання Голодомору геноцидом, і ми щиро сподіваємось, що незабаром це зробить і губернатор Нью Джерсі Філ Мерфі. Ми вдячні сенаторам Менендезу та Букеру за те, що вони стали спонсорами резолюції Сенату № 435, що визнає Голодомор геноцидом. Ця резолюція була прийнята усім сенатом 3 жовтня 2018 р. А Комітет із закордонних справ Палати представників одногolosно прийняв резолюцію № 931 про Голодомор. Наступним кроком є внесення цієї резолюції на голосування всієї Палати представників, і ми щиро сподіваємось, що її приймуть. Бо не визнання Голодомору геноцидом прирівнюється до його заперечення. Тому ми повинні продовжувати докладати свої зусилля, щоб Голодомор був визнаний як геноцид проти українського народу на найвищому державному рівні у США та інших країнах світу. Тільки у такий спосіб ми можемо боротися за те, щоб такі жорстокі злочини не могли повторитись ніде у світі.

Мені було 9 років...

Спомини про Голодомор Ніни Пінчук Ковбаснюк

Фото молоді Ніни Пінчук під час перебування у Німеччині та її батьків. З архіву родини Ніни Пінчук Ковбаснюк.

Мене звуть Ніна Пінчук Ковбаснюк. Мені 95 років, і я одна з небагатьох жертв Голодомору, які ще живуть. Я народилася 6 липня 1923 р. в с. Буда-Воробівська Малинського р-ну Житомирської обл. У мене було троє старших братів, дві старші та одна молодша сестра. Брати були набагато старші і не проживали з батьками: Павло служив в армії, Микола пішов навчатися на учителя, Іван у найближчому селі працював бухгалтером. Сестра Оля одружилася й проживала з чоловіком

Ніна Пінчук Ковбаснюк, яка пережила Голодомор в Україні у 1932–1933 рр., взяла участь у вшануванні жертв Голодомору «Свічка Пам'яті» з нагоди його 85-ліття, що відбулося у м. Віппані, Нью Джерзі, 4 жовтня 2018 р. Написаний п. Ніною спогад на урочистостях прочитав її внук.

в іншому селі. Біля батьків було троє дочок: Наталка, Маруся і я. Мій батько, диякон церкви, мав землю, три корови, свині, кількох коней – ми були заможними селянами-землевласниками, людьми, котрих Сталін називав куркулями і ненавидів.

У 1932 р. мені було 9 років – замолода, щоб стати жертвою цих звірств, але досить доросла, щоб зрозуміти і запам'ятати. Наше село вважалося багатим, тому що люди вирощували різні сільськогосподарські культури. Клімат був помірним, а земля родюча. Сталін вирішив, що ніхто в Радянському Союзі не повинен мати власну землю чи худобу, тому ліквідував приватну власність на землю. Я пам'ятаю чоловіків, котрі щоденно приїжджали збирати податки – кожне господарство було оподатковане. Нас заставляли працювати в колгоспі та відмовитися від своєї землі та господарства. Якщо ти не погоджувався працювати в колгоспі, то твої податки зростали. Після того, як мій батько відмовився йти до колгоспу, у нас забрали всю землю, всю худобу та всю сільськогосподарську техніку, яку ми мали. Залишили тільки будинок і прохід до дороги.

Одну сім'ю – батька, матір, і четверо дітей – вигнали з їхнього будинку, дали їм хліб, а потім посадили в поїзд і вивезли до Сибіру (туди відправляли людей, які відмовлялися вступати в колгосп). Податки зростали, і якщо совети думали, що ви щось ховаєте у вашій хаті, то, щоб упевнитися, заходили всередину та перекопували підлогу, ламали стіни й димарі, щоб довести, що вони тепер господарі.

У нашому селі тоді не було собак або котів – їх з’їли... Люди робили божевільні, жакливі речі, і пропадали безвісти дорослі та діти. Я пам’ятаю, коли мій вуйко прийшов до нас додому та шукав мене й сестру. Він виглядав божевільним – очі були дикі. Ми настільки злякалися, що втекли з дому. Він побіг за нами, але не мав сили наздогнати. Люди знайшли його пізніше мертвим.

Коли мій брат повернувся з навчання, мама відправила його назад, бо в школі їх годували принаймні раз на день. Мій брат Іван, який працював бухгалтером у сусідньому селі, зберігав частину щоденних запасів. Раз на тиждень мати ходила по них, але цього не вистачило. Останніми словами мого батька були: «Я хочу крижку хліба». Але у нас не було навіть крихти хліба, щоб йому дати.

Одного разу мама пішла до Івана, щоб взяти запаси їжі, але не знайшла сина (його відправили до Білорусі на роботу, про що ми дізналися потім). Коли мама повернулася до нашого села, голодна і втомлена вона сіла під деревом і заснула. Молодий чоловік, що проходив мимо, побачив її і сказав: «Тітко, будь ласка, встаньте. Якщо ви заснете, то ніколи не пробудитеся». Він витягнув з кишені кілька сухарів і попередив її: «Їжте поволі, по одній крайці, інакше помрете, якщо будете їсти зашвидко». Він допоміг їй стати на ноги і мати повернулася додому та поділилася цими сухариками з сестрами й зі мною.

Маю більше спогадів, про які можу розповісти. Це дуже болісні спогади – про друзів, що вмирали, про тіла дітей і дорослих, що залишали, бо ніхто не мав сили їх поховати. П’ятеро у моїй сім’ї померли від голоду. Ми ж були щасливими. Бо ми вижили. Вижили, щоб побачити, як народилися наші діти, а потім діти наших дітей. Ми пережили Голодомор, нацистів і комуністів. Нам пощастило з чоловіком приїхати до Америки, і за це ми вдячні долі.

Ми повинні завжди пам’ятати про всі злочини, які завдали нашому народові вороги. Ми зобов’язані продовжувати боротися за нашу землю, за нашу свободу, за нашу культуру, за наші традиції. Помолімося за втрачені душі. Помолімося за майбутнє – славне майбутнє, коли ніхто не зможе забрати нашу землю від нас. Україна – наша земля! Україна – наша Батьківщина! Слава Україні! Героям Слава!

ЖУРАВЛИНІ ПЛАЧІ

Із серії «Мої переспіви»

Тетяна МакКой, шт. Теннессі

*Кличуть: кру... кру... кру...
На чужині умру
Заки море перелечу,
Крилоньки зітру...
Богдан Лепкий*

«Кру...» та «кру...» у небі, наче Спаса дзвін...

Не одне серденько розтривожив він...

Зором проводжаєм вічні ті ключі,

Серцем розриваєм пута золоті,

Летимо у вирій... до своїх начал,

Де когось в колісці ще дідусь качав,

Де рождалась віра з маминим борщем,

Розливалась ласка там, де нині щем...

Де була і зрада... Де була любов...

Круки все та круки... вранці сонце знов.

Чом же так сумуєм за усім, що «там»?

Бо ступило в душу, наче гріх у храм...

Бо влилось у тіло, мов жива вода,

Поки припізнялась мудрість молода

Хугою прибило до чужих воріт,

Тугу журавлину вигнало услід.

«Кру...» та «кру...» – несеться у захмар’я плач...

Хтось «звідтіль» сміється (йому смішно, бач)...

Та мені байдуже... П’ю з небес рефрен:

«Летимо вже, нене-е... Відлітаєм, ме-ем...»

Honoring the Memory of the Victims of the Holodomor in New Jersey

As a leader in the remembrance of the Stalinist man-made famine in Ukraine in 1932–1933, the Ukrainian Orthodox community in South Bound Brook/Somerset, NJ, along with its spiritual father, Patriarch Mstyslav I, has dedicated itself to honoring the memory of those who perished, to the preservation of historical writings and accounts, and to activism in the community. St. Andrew Memorial Church, the Ukrainian Cultural Center, and the Ukrainian History and Education Center (UHEC), located on the campus of the Consistory of the Ukrainian Orthodox Church in New Jersey, are all dedicated to the memory of those who perished in the Holodomor. UHEC's permanent collections hold many objects of art, archival records, and library resources that depict, describe, and document this tragic event in Ukrainian history.

Possibly the most recognized Holodomor-related painting created in the diaspora is *Zemlia* (Earth) by Bohdan Pevny (1931–2002). Dedicated to the memory of the Holodomor, the work is based on a clip from the renowned Oleksander Dovzhenko film of the same title. It was gifted to the Ukrainian Orthodox Church of the USA in 1963 and is on view at the St. Sophia Library on campus.

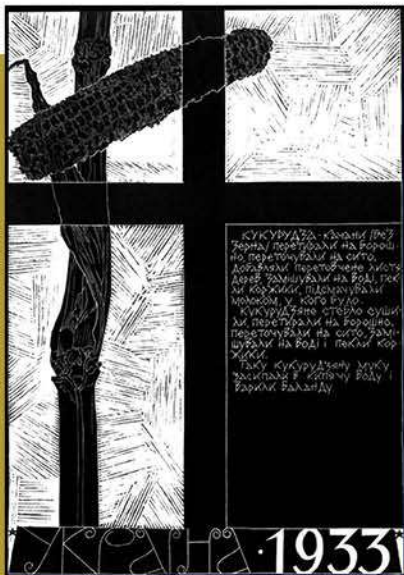
In his series of 77 linocuts entitled *Ukraine 1933: A Cookbook*, the Ukrainian artist Mykola Bondarenko (b. 1949 in Sumy) presents a uniquely understated but profoundly moving commemoration of the horrors faced by the victims of the Holodomor. After learning about the Holodomor, he wanted to commemorate it in artwork, but was dissatisfied with his early sketches. His artistic concept did not crystallize until he spoke to those who had lived through the period and learned how they survived. Instead of depicting emaciated peasants or other scenes of suffering and death, he presents the various plants and animals that people were forced to eat in order to survive. They are depicted in stark black-and-white lines set

1.

against a black cross shape (simultaneously recalling both the Christian cross and a windowpane), and are accompanied by a short text identifying the plant or animal and describing how it was prepared for consumption. The effect is chilling: one cannot help but be horrified by the idea of being forced to eat grasses, thistles, burdock, corn husks, cats, dogs, baby birds, or the carcasses of farm animals in a desperate attempt to get enough calories to stay alive. The “recipes” in this “Cookbook” are based on those first-hand accounts. In addition to the recipes, the series also includes depictions of some of the homemade tools that were used to prepare the “food.” The UHEC Patriarch Mstyslav Museum permanent collection has a complete set of this print series, donated by the artist, and has published it in book form together with English translations of the texts within the prints.

One aim of the UHEC Library is to collect and preserve materials and books published on the Holodomor. The library's holdings, which are available to researchers and library patrons, include political brochures, educational materials, and various titles published over the past several decades in Ukraine and the US. In particular, the holdings include the *Natsionalna knyha pamiati zhertv Holodomoru 1932–1933 rokiv v Ukraini* published by the Ukrainian Institute of National Remembrance in Ukraine. This multi-volume collection lists the names of the victims of the Holodomor by Ukraine's oblasts. The library also has newspaper clippings, calendars, articles, and educational materials for school groups, all available for library patrons to view.

Района була три чотири. Ми члени роб
 но гла родолюбивим з сиду & змо надбати
 ур міста. Нічим на прасно з миду

1. Bohdan Pevny, *Zemlia* (Earth), 1962. Oil on canvas. Ukrainian History and Education Center, Patriarch Mstyslav Museum Permanent Collection.

2. Mykola Bondarenko, *Kukurudza-kachny* (Corn Cobs), from the series *Ukraine 1933: A Cookbook*, 1993. Linocut. Ukrainian History and Education Center, Patriarch Mstyslav Museum Permanent Collection.

3. Letter to Oleksii Balabas from an unknown female relative in Krasnodar, Kuban, July 31, 1933. The underlined sentence reads: "It has been exactly two years since we have seen anything made out of dough." Ukrainian History and Education Center Archives, Oleksii Balabas Papers, Box 1, Folder 9.

2.

While the Holodomor occurred primarily in Ukraine, the famine extended to other areas, such as the Kuban region of the northern Caucasus. One may think that this supports the claims of Holodomor deniers that the famine was not a genocide directed at Ukrainians, but actually the Kuban region was home to substantial numbers of ethnic Ukrainians. The Kuban was the destination of the first Ukrainian mass migration, that of the Zaporizhian Cossacks after the liquidation of the Sich by Catherine II in the 1790s.

The Archives of the UHEC hold the Oleksii Balabas Papers. Oleksii Balabas was born in 1890 in Kuban. He served as a cavalry officer during World War I, but returned home after the Revolution of 1917. He became active in the Kuban People's Republic, which was attempting to form an independent state that could ally itself with the Ukrainian People's Republic against the Bolsheviks. His activism resulted in his expulsion by the Russian ultra-nationalist "Black Hundreds," and he eventually settled with his wife and daughter in the thriving Ukrainian émigré community of Prague, Czechoslovakia. While in Prague, he managed to re-establish communication with his family back in Kuban. Most of the letters deal with mundane family matters, but two of the ones from 1933 allude to the Holodomor. In the first letter dated June 8, 1933, the author states that she is working in the children's clinic of a hospital, but that her wages of 40 rubles per month are not enough to let her buy even cornmeal-based bread, and that wheat flour is essentially nonexistent. However, such flour is readily available at the Torgsin, or hard currency

store (the name is an abbreviation of the Russian "torgovlia s inostrantsami" — "trade with foreigners"). Unfortunately, she has no gold or foreign currency with which to purchase anything — unlike Liza (again, we don't know who she was, but possibly a sister-in-law), who had a gold tooth pulled so that she could buy flour. Having received this letter, Oleksii sends a remittance to the Torgsin in Krasnodar on June 21, 1933, for 94 Czech korunas (the receipt for which is also in the Balabas archives). In the second letter, dated July 31, 1933, the author is profusely grateful for the money. She was immediately able to buy 20 kg of flour, and she made varenyky with cherries from some fruit trees they owned. She goes on to say that this was the first thing made out of dough that they had seen in two years.

It is stories like these that make history real. Let us never forget them!

We are unveiling a Holodomor Collection page on our website this November (www.UkrHEC.org/Holodomor), and in 2022–2023, UHEC plans to mount a Holodomor anniversary exhibition featuring the fine art and other objects in the collection. We are grateful to the UNWLA for its past generous financial support of the UHEC Holodomor Collection.

Visitors can schedule an appointment to view objects in the museum or archives collection for research purposes privately or to access documents. Copies of the cookbook are available for purchase at \$10 each, and UHEC will consider lending out a portion of the framed prints for viewing.

For more information, please visit www.ukrhec.org or email info@ukrhec.org.

Велика брехня про великий голод:

Слідами кремлівських фальсифікацій

Олександр Мацука, дипломат, колишній співробітник ООН, шеф Секретаріату Ради Безпеки ООН 2012–2016 рр.

За часів радянської влади Україна тричі потерпала від голоду: у 1922, 1932–1933 та 1946–1947 роках. Але саме голод 1932–1933 рр. став Голодомором, оскільки був не випадковим явищем природного чи соціального походження, а наслідком цілеспрямовано застосованого більшовицькою владою терору, тобто геноцидом. У неврожайні 1922 та 1946 роки совіти також не гребували мародерством. Так, у 1922 р., прикриваючись «допомогою голодуючим», пограбували церкви, у 1946–1947 за рахунок своїх селян підготовували «країни народної демократії» за кордоном. Але ні до, ні після Голодомору 1932–1933 у людей не забирали останнє.

За різними даними, у 1932–1933 рр. в Україні померло від 4 до 7 млн людей. Щоб усвідомити масштаб катастрофи, можна Голодомор в Україні порівняти з геноцидом вірмен в Османській імперії в 1915 р., під час якого загинуло 1,2–1,5 млн. На відміну від Голодомору, масові вбивства вірмен ще у 1915 р. країнами Антанти (Велика Британія, Франція, Росія) були визнані злочинами проти людства. Звичайно, мірятися горем не треба... Але навіть не знаю, що страшніше: бути страченим або забитим під час погромів (як це було з вірменами), чи повільно вмирати від голоду під стогін і плач дітей, які просять їсти, а їхні голоси слабшають з кожним днем...

Більшовики добре розуміли, що здійснюють в Україні злочин проти людства (терміну «геноцид» тоді ще не існувало), а тому з самого початку доклали зусиль, щоб приховати інформацію про масове вбивство українських селян голодом. Звідси й загороджувальні загопи навколо сіл, які вмирили, і кампанія з дезінформації іноземних представництв в СРСР.

Коли ж наприкінці 1933 р. у Кремлі усвідомили масштаби демографічної катастрофи в Україні, то почалася зачистка архівів і фальсифікація статистичних даних. Так, у квітні 1934 р. була ро-

зіслана секретна директива вилучити книги реєстрації смертей за 1933 р. «в усіх без виключення сільрадах». І допоки існувала радянська влада, будь-яка згадка про Голодомор вважалася антирадянською пропагандою. Тільки з розпадом СРСР стало можливим з'ясувати справжній масштаб трагедії. Проте внуки продкомісарів і досі намагаються приховати правду, тому більша частина архівів того періоду в Росії ще й досі закрита. Москва всіляко пручається визнанню світом Голодомору геноцидом, інколи навіть вдаючись до шантажу інших країн. Для прикладу, згідно з документами, оприлюдненими Wikileaks, у 2008 р. президент Росії надіслав своєму бакинському колезі листа з попередженням, що у випадку підтримки Азербайджаном української ініціативи щодо визнання ООН Голодомору геноцидом, він має «забути про Нагірний Карабах взагалі».

Нині, коли заперечувати Голодомор Москві стає все важче, вона вдається до пересмикування і підміни понять. Зокрема, у Росії стверджують, що в 1930-х рр. від голоду потерпали не тільки українці, але й «багато інших народів СРСР», і що українці «політизують це питання», намагаючись оголосити його геноцидом саме проти українського народу. При цьому Кремль продовжує вдаватися до різного роду цинічної брехні.

Я був свідком того, як російський постійний представник при ООН В. Чуркін бідкався перед журналістами, що український уряд, піднімаючи питання геноциду, «намагається внести недовіру та ворожнечу в наші відносини, посварити народи України та Росії». А перед цим, на засіданні Генасамблеї ООН, він же закидав, що «спроби визначити Голодомор геноцидом створюють певне підґрунтя для вихваляння українських поплічників нацистів», які нібито причетні до масових страт євреїв у Бабиному Яру в Києві.

Мабуть, московському постпреду здавалося, що у такий спосіб він дуже вправно очорнив

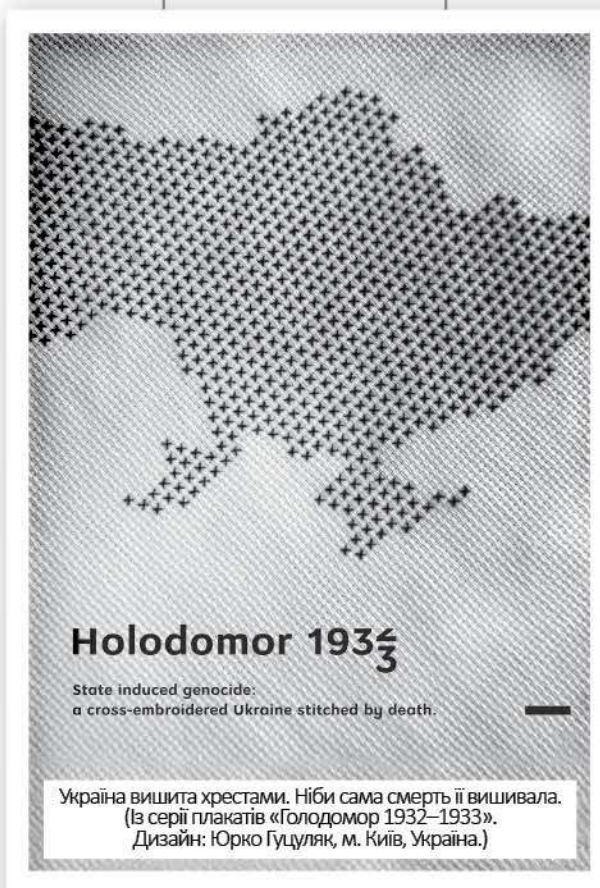
українців. Але насправді він підсвідомо видав потаємне: трагедії Голодомору та Бабиного Яру об'єднує те, що в обох випадках совіти всіляко намагалися їх замовчувати, а коли це ставало неможливим – нівелювати.

Про Бабин Яр росіяни говорили, що там були знищені «радянські громадяни», опускаючи той факт, що більшість з них була саме євреями. А те, що там нацисти страчували також членів ОУН – взагалі не вписувалося у московські агітки.

Так само як і про Бабин Яр, про Голодомор Москва каже, що він не був терором проти українців, але «спільною трагедією народів СРСР», спричиною неврожаєм, та охопив не тільки Україну, але й «південь Білорусії, Поволжя, Центрально-Чорноземну область, козачі області Дону й Кубані, Північний Кавказ і Північний Казахстан». І це – відверте пересмикування. Справді, голод охопив не тільки УРСР, а й інші регіони тодішнього СРСР. Але правда в тому, що більшість з них на той час була заселена етнічними українцями, як Кубань, Північний Кавказ, Пінська та Берестейська області Південної Білорусі, Північна Слобожанщина (частини Курської та Воронізької областей). Йдеться також про українські регіони, передані Росії у 1919–1928 рр.: Білгородщина, Стародубщина (південь сучасної Брянщини), Таганріжжя та Східний Донбас (козачі області Дону).

А тому подібними заявами Москва мимоволі визнає, що голод охопив саме етнічні українські землі. І надзвичайні комісії, якими керували Каганович і Молотов, для «прискорення хлібозаготівель», тобто вилучення хліба у селян, та організації репресій Сталін у жовтні 1932 р. чомусь посилав не в Кострому, але в Україну та заселений етнічними українцями Північний Кавказ. Картину довершують постанови ЦК ВКП(б) та РНК СРСР від 14 та 15 грудня 1932 р., за якими «українізація» поза межами УСРР оголошувалася «петлюрівською» і негайно згорталася.

Здається, доказів того, що Голодомор був саме геноцидом українців, більш ніж достатньо. Але Кремль ніяк не вгамується. І у своїх намаганнях приховати злочини більшовиків Росія маніпулює не тільки своїми, але й українськими джерелами. Зокрема, посилаючись на дані Інституту демографії та соціальних досліджень Національної Академії Наук України, кремлівські пропагандисти стверджують, що дані про 7 млн смертей – завищені, і що «надлишкова кількість смертей» в Україні лише 3,9 млн і вона приблизно однакова

з Росією (3,2 млн). Мабуть, сподіваються, що не всі знають, що «надлишкова кількість смертей» або «надсмертність» – це кількість смертей, що перевищує середньостатистичну та замовчують, що «російські втрати» здебільшого стосуються етнічних українців. Тобто, дані інституту демографії України про перевищення у 1933 р. середньостатистичної смертності на майже 4 млн Москва видає за абсолютні реальні показники та ігнорує його висновки про те, що Україна посідає перше місце за абсолютними обсягами людських втрат через надсмертність 1932–1933 рр. Також Росія не бере до уваги й те, що за даними того самого інституту у російських регіонах найвищі втрати від голоду становлять лише 6 % чисельності сільського населення на 1 % території, тоді як в Україні – 41 % населення на 34 % території.

Впертою відмовою визнавати очевидні факти Кремль і тепер несвідомо демонструє свою совково-імперську сутність і вкотре засвідчує, що й до нині мати з ним справи так само непристойно, як у 1937 р. було «умиротворювати» Гітлера, або у 1932–1933-х рр. купляти у Сталіна силою відібране у селян зерно.

Working to Revoke **DURANTY'S PULITZER PRIZE**

*Oksana Piaseckyj, Chair, Sub-Committee on Duranty Revocation
U.S. Committee for Ukrainian Holodomor-Genocide Awareness
Branch 17 Educational Cultural Liaison*

The UNWLA is a strong advocate for furthering awareness of the Holodomor. In fact, it was one of the first organizations to inform the world about the Ukrainian horrors in 1933, and it continues to support educational programs, exhibits, and lectures, working closely with the U.S. Committee for Ukrainian Holodomor-Genocide Awareness. The Committee is comprised of members from across the US who meet monthly via Zoom to coordinate a varied list of ambitious projects, such as state proclamations, educational presentations to the National Council for the Social Studies, Holodomor art exhibits, and the revocation of Walter Duranty's Pulitzer Prize.

My main focus these past few years has been on the latter project – a Herculean effort to revoke Duranty's Pulitzer Prize.

Walter Duranty was the Moscow bureau chief for *The New York Times* from 1922 to 1936. He wrote a series of articles in 1931 praising Joseph Stalin's collectivization plans for his Soviet empire, and in turn received a Pulitzer Prize in 1932 for journalism "of the highest caliber." A document called the A. W. Kliefoth Memorandum, penned by a member of the U.S. Embassy in Berlin, stated that, "in agreement with *The New York Times* and the Soviet authorities, Walter Duranty's dispatches always reflect the official opinion of the Soviet regime and not his own." This "smoking gun" document, never revealed by the *Times*, should have been the reason for not giving Duranty the Pulitzer. Duranty continued to write his dispatches in 1932–1933, when the Holodomor was raging, always denying other journalists' accounts of the horrendous famine. Publicly, he wrote, "any

report of a famine is today an exaggeration or malignant propaganda." In private conversations, he admitted that as many as 10 million had probably been killed by Stalin.

Since the 1990s there have been several campaigns to revoke Walter Duranty's Pulitzer. The most significant one, led by the Ukrainian Canadian Civil Liberties Association and the Ukrainian Congress Committee of America in 2003, culminated in a report by Columbia University Professor Mark Von Hagen harshly criticizing Duranty's meritless dispatches, calling them a "dull and largely uncritical recitation of Soviet sources." The Pulitzer Committee responded to the report by saying that it presented insufficient grounds for setting a precedent and removing the prize, with disingenuous empathetic comments.

Our Committee's request in 2018 for a meeting with the Administrator of the Pulitzer Prizes was dismissed with a repetition of their 2003 statement.

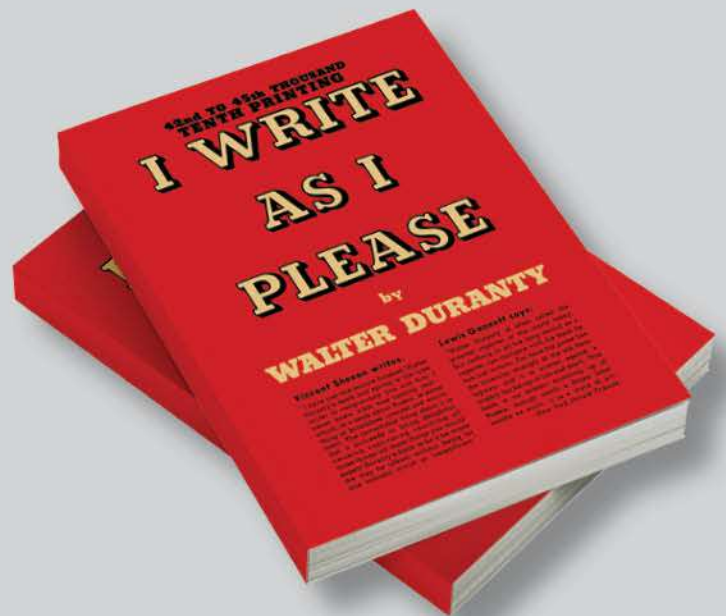
With the recent release of the film *Mr. Jones*, our sub-committee – energized by the strong support of movie critics who invariably asked, "Why has the Pulitzer not been revoked?" – has initiated a new round of efforts in this initiative. Past endeavors engaged our Ukrainian diaspora; now, with this excellent film telling the story of Gareth Jones, the heroic young journalist who traveled to Ukraine and reported on the famine, we have the attention of non-Ukrainians, and we want to leverage that. It is critical for us to bring awareness of Duranty's falsifications and the collaboration of the *Times* and the Pulitzer Committee to a wide audience. Our main objective will be to bring shame on these

two institutions. With sub-committee members Maria Kvit Flynn and Zina Poletz Gutmanis, we are working on several projects:

- We sent a letter to Dean Baquet, Executive Editor of The New York Times Company, detailing this injustice to the Ukrainian people and asking for his cooperation in pressuring the Pulitzer Committee to finally do the right thing and to schedule a personal meeting with Michael Sawkiw, Jr., Chairman of our Committee.
- A short video for the mass media on the revocation efforts is scheduled for release in November.
- A new PR company will be promoting our activities in the media over the next few months, using various channels to bring our projects to the attention of a much larger national audience.
- We are building a relationship with PEN America, a national organization of novelists, journalists, nonfiction writers, editors, poets, essayists, playwrights, publishers, translators, agents, and other writing professionals. We intend to use this important connection to encourage PEN members to participate in our efforts through their networks. We also intend to partner with PEN Ukraine.
- We began connecting with journalism professors and students and their schools to engage them in the study of the various aspects of disinformation in the historical and political background of the Holodomor cover-up, and specifically Duranty's propagation of lies.
- With the cooperation of Ukrainian American journalist Andrew Nynka, we are developing a podcast that will feature prominent individuals discussing the Holodomor deniers, the injustices to those telling the truth, such as Gareth Jones, and other topics relating to the Holodomor and Duranty.
- If the Coronavirus pandemic subsides by early 2021, we will stage demonstrations at Columbia University, where the Pulitzer Committee meets in the spring. Our intention is to get the support of students. We would also like to place ads in prominent periodicals addressing the infamy of this Pulitzer Prize; because such ads are costly, we hope to attract philanthropists to underwrite this endeavor.

Please wish us well in our efforts, and do whatever you can to support this important initiative.

Duranty and the cover of his 350-page autobiography, published by Simon & Schuster in 1935. A 1990 biography was titled Stalin's Apologist.

Mr. Jones

Andrea Chalupa

James Norton as Gareth Jones.

In March 1933, a 27-year-old Welsh journalist named Gareth Jones managed to travel to Ukraine, where he witnessed the ravaged countryside and interviewed survivors of Stalin's genocidal famine. His eyewitness reporting would meet fierce opposition from the Kremlin, which led a cover-up with the help of leading Western journalists. As one reviewer noted of the film *Mr. Jones*, which Agnieszka Holland directed and which I wrote and produced to honor my grandfather Olexji Keis, a survivor of the famine, some of the strangest parts of the film are true.

The Soviet regime pressured Western journalists to publish articles labeling Jones a liar. The American

reporter Eugene Lyons confessed to being part of the conspiracy to discredit Jones in his 1937 memoir *Assignment in Utopia*; the chapter "The Press Corps Conceals a Famine" describes how Lyons and other journalists agreed to damn Jones a liar in their articles, covering up the famine, in exchange for protecting their access to the regime. Some journalists, like the notorious hedonist Walter Duranty, a former lover of the satanist Aleister Crowley, didn't have to be pushed too hard. "There is no actual starvation or deaths from starvation but there is widespread mortality from diseases due to malnutrition," Duranty wrote in *The New York Times*. Ever a social ringmaster, Duranty lived in

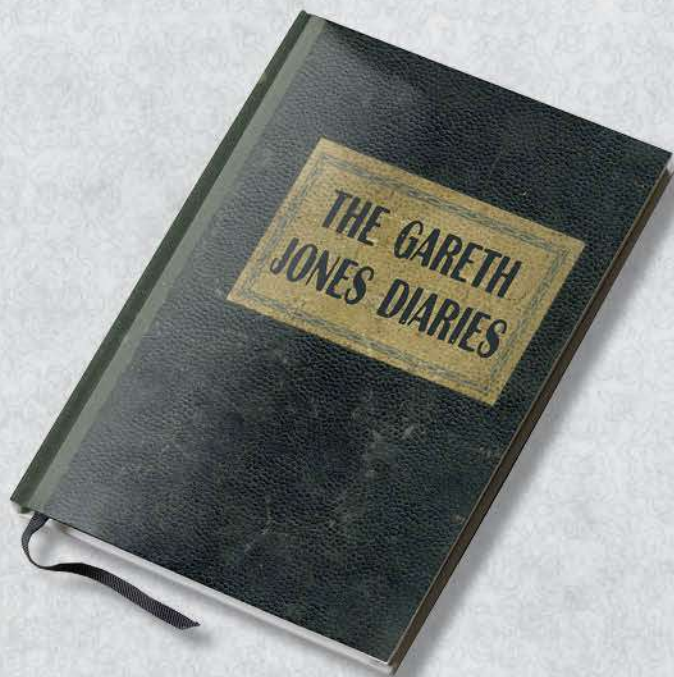
a big apartment near the Kremlin, was celebrated in the West as “Our Man in Moscow,” and had just won the Pulitzer Prize. Whom would the world believe?

Jones continued to publish articles exposing Stalin’s genocide famine while Duranty brokered official recognition of the Soviet Union by the United States, earning great applause at a banquet at the Waldorf Astoria. There was money to be made helping Stalin modernize his empire: turning a blind eye was more convenient and lucrative for the West. Two years later, Jones was murdered in Inner Mongolia, research suggests with the help of the Soviet secret police.

To show the isolation and surreal stress endured by whistleblowers and journalists who have “gone too far” in the eyes of the powerful, Mr. Jones tells this harrowing true story through images of the hunt. Those who hunt for the truth are often hunted. Gareth Jones loses his initial Boy Scout naïveté and takes on a rugged lone-wolf quality as he navigates the desperate terrain of famine-ravaged Ukraine and militarized Moscow. The hunger, desperation, and animalistic fight for survival are shown in stark scenes with very little or no dialogue to create a space where instinct talks.

During the darkest moments, the only spark is Jones’s own determination to rise above the jungle laws, the greed and materialism of this world as he lives for something greater. He ultimately achieves transcendence and immortality through one of George Orwell’s greatest works, *Animal Farm*, which features in the story. Orwell would go on to review Lyons’s damning memoir confessing to journalistic malpractice, writing a review that could describe Putin’s Russia today. It was important for us to incorporate the real-life connection between Jones and Orwell, which included sharing a literary agent and an unconquerable gift for speaking truth to power. We wanted to inspire journalists, whistleblowers, artists, and activists to fight like Gareth Jones, and not fear death or persecution, because our work of pure intention lives on, helping others in ways we never could imagine, creating a chain of human progress. The world may be evil, but it has been invaded by good.

Preserving the Memory of the Holodomor

Oksana Lodziuk Krywulych

Social Media Chair and NJ Regional President

The involvement of the Ukrainian National Women’s League of America in the recognition of the Holodomor spans many decades. During the man-made famine created by Stalin in 1932–1933, UNWLA members sent letters to their local representatives and to the President of the United States to raise awareness of the deliberate starvation of millions.

In September 2018 in New York, a group of individuals (three of whom were Soyuzianky) were invited to a private meeting with Dr. Lubomyr Luciuk, a professor of political science at the Royal Military College of Canada. Prof. Luciuk was at the Ukrainian Institute in New York for the dedication of a plaque to Dr. Raphael Lemkin, the first person to use the term “genocide” with reference to the Holodomor.

Continues on page 23 ...

WITH GRATITUDE TO THE SISTERHOOD

Reflections on the Creation of the National Holodomor Memorial

Larysa Kurylas, Member-at-Large

As the design architect of the National Holodomor Memorial in Washington, DC, I find it difficult to believe that five years have passed since the memorial dedication ceremony. While many Ukrainian American organizations worked diligently with the Government of Ukraine to realize this project, I often reminisce about the help and encouragement I received from friends and family, especially from women.

Three professional reasons motivated my participation in the international design competition for a Holodomor memorial announced in 2009 by the then Ministry of Culture and Tourism of Ukraine: the relationship between architecture and urban design, the location of the planned memorial in the nation's capital, also my home city, and the design competition process. Besides my professional interests, ultimately my decision to participate was influenced overwhelmingly by the topic itself – the Holodomor – and the importance of bringing recognition to this tragedy in built form.

Participation in the competition was anonymous. In theory, the best idea wins, not the best résumé or connections. Several people warned me that for Ukrainian design competitions “usually, the fix was in.” Nonetheless, I was willing to make a huge investment of time and take my best shot.

I first heard about the *holod* from Varvara Dibert, my seventh-grade teacher in Ukrainian school. As a student in Kyiv in the early 1930s, she was witness to the *bezprytul'ni* – homeless peasant children wandering the streets. Her harrowing account made a lasting impression on me.

I began to think about designs, and almost immediately – I just cannot explain how – the idea of

wheat disappearing across space came to me, the disappearing wheat stalks symbolizing the intentional confiscation of grain. Having grown up in the US, I also understood that perhaps the only bit of knowledge about Ukraine that Americans had was that Ukraine was the “Breadbasket of Europe,” symbolized by fields of wheat.

Larysa Kurylas explains the design of the National Holodomor Memorial to Ukraine's former prime minister Arseniy Yatsenyuk (2016).

I began to work intensively on my design. Spatially, the long “Field of Wheat” bas-relief sculpture on one edge of the triangular site would screen from view two sidewalk cafés on a side street and reserve the major portion of the site for public gatherings. I knew that I wanted the word Holodomor to figure prominently in the sculpture, so that this term would become widely recognized.

A very critical test of my idea took place about two weeks into the six-week design competition blitz. During a Friday evening gathering of the Ukrainian

Seventh grade class, Taras Shevchenko School of Ukrainian Studies, Washington, DC (1969). Back row, standing: Varvava Dibert; back row, seated, center: Irene Jarosewich; front row, left: Larysa Kurylas.

Girlfriends Club (UGC), I floated my disappearing “Field of Wheat” concept. Halyna Breslawec, whose parents suffered directly in the Holodomor, and the late Nadia Diuk, an incredibly strategic thinker, both nodded their heads in approval. They could engage with the concept that I described briefly without the benefit of visual images. A memorial needs to communicate a message efficiently. Their immediate understanding and approval helped convince me of the concept’s strength.

I worked feverishly during the next several weeks to prepare the required drawings and model. Submission requirements included a written description in Ukrainian. Two friends immediately offered their help: Bohdana Urbanovych, well versed in Ukrainian architectural terminology, and Oksana Sorokowski.

As the deadline, Thanksgiving Day 2009, approached, I began to plan the transport of my materials to Kyiv. Here again, the help of Ukrainian women was crucial. I realized too late that the timeframe offered by commercial shipping companies was too long, and came with the added possibility that my materials could be detained for days at the border. Even though I had other work

projects, I began to consider flying to Kyiv with my submission.

With a hint of desperation, I sent out an SOS not only to the DC chapter of the UGC, but to the girlfriends network worldwide. From Ukraine, the late Marta Kolomayets came to the rescue. Marta knew that Natalia Karbowska of the Ukrainian Women’s Fund was attending a conference in Washington, DC, and soon would be returning to Kyiv. Over dinner, I described my project to Natalia. A complete stranger to me – except for our mutual friend Marta – Natalia unhesitatingly agreed to help. On the day of Natalia’s departure, I drove her to the airport and walked her to the end of the security line. The image of Natalia carrying my bulky model box, three shopping bags, and a winter coat without complaint is seared into my memory. The next morning, I awoke to Natalia’s reassuring email that my project materials had been delivered safely.

From Kyiv, Marta Kolomayets reported on the display of 47 competition entries at Ukraine House. I was among the five finalists announced by an international jury. The announcement came just before the end of President Yushchenko’s term. And somewhat ambiguously, the jury stipulated that the final decision would be made “by the American side.”

Then the project languished during the Yanukovych administration. Alla Rogers, a Washington, DC-based artist and gallery owner, was motivated to write a story describing the finalist projects and questioning the status of the memorial selection process. The article, “Holodomor Memorial in Washington: A Progress Report,” was published in *The Ukrainian Weekly* on December 5, 2010, then translated into Ukrainian for publication in *Svoboda*.

Responding to pressure, the Embassy of Ukraine in Washington jump-started the final selection process in 2011. In consultation with various federal and municipal review agencies, the five final designs were whittled down to two, and then to one – mine. I was thrilled and deeply gratified. However, now the hard process of actually making the memorial began.

Many times during this phase, Irene Jarosewich, my life-long Ukrainian School and Plast buddy, was there for me, whether to offer advice about navigating the politics of the process, helping track

Continues on page 22 ...

Continued from page 21

down possible sources of wheat in New York State (for the creation of the virtual model of the sculpture), or pitching in for the last-minute, late-night edit of my speech at the dedication of the memorial on November 6, 2015.

Throughout this long and often arduous process, I also knew that I could always count on the bedrock support of family, notably my sister, Olenka Dobczanska.

Throughout my life, Olenka has been my “go-to person” for solid advice. Her early and sober endorsement of my disappearing wheat concept was extremely important. She was the in-house editor of most of the memorial explanatory text, ably translating the language of “archi-speak” into comprehensible English. I could call her anytime to talk about a new development, to lament a setback, or to celebrate a step forward. Olenka’s van transported the sheaves of wheat, a variety similar in form to the wheat grown in Ukraine, from Canada to Washington, DC, in 2012, and then again, one year later, from DC to the Laran Foundry in Chester, PA, where the sculpture was being formed.

However, the woman that I thank most, my greatest cheerleader and supporter, is my mother, the late Olha Kurylas. Throughout the full six-year process, she was eager to be kept informed about every detail, from pipedream to realization. Being able to explain the blow-by-blow process during our daily phone conversations, Tuesday dinners, and Sunday after-church excursions brought me stability and, at times, catharsis.

Wheat stalks were an essential element of the me-

morial’s design, and genuine stalks were necessary to photograph for the creation of a virtual model of the sculpture. The final design was not approved until July 2012, by which time sources of wheat in America were hard to find. As we commiserated about my wheat stalk dilemma, my mother suddenly remembered her cousin Mykhailo Kaminsky, owner of a large wheat farm in Manitoba, Canada. She called Uncle Mike immediately, who was more than willing to harvest by hand and then dry three sheaves of wheat and await my arrival.

The true testament to my mother’s strength of character came in October when I could finally break free to travel to Canada. On the morning of our planned departure, I received a frightening call from my 91-year-old mother that she had fallen. We spent the day in the emergency room, and at 5 p.m., the doctor provided test results: two broken ribs and a bruised kidney. Somewhat sheepishly, I asked if there would be any prohibition against travel, to which the doctor replied, “Only pain.” So, armed with painkillers, we were off on our seven-day road trip to Canada and back. My mother was thrilled to go, never complained, and was better entertainment with her engaging life stories, insights, and conversation than any radio station. If I could use only one word to describe my mother, I would say *nebayduzha*. She truly cared.

I can only be grateful for the personal support and encouragement I received during this project. The power of the sisterhood sustained me throughout. One truth is clear: without my sisters, my project for the National Holodomor Memorial would have never been built. Thank you, all.

Photo: Ukrainian Women’s Fund

Natalia Karbowska

Photo: Fulbright-Ukraine

Marta Kolomayets

Olenka Dobczanska

Olha Kurylas

Continued from page 19

Gareth Jones's report in *The London Evening Standard*, March 31, 1933 (courtesy GarethJones.org).

During this meeting, Prof. Luciuk presented his idea to digitize the diaries of Gareth Jones, a Welsh journalist who traveled to Ukraine during the height of the Holodomor. Jones kept meticulous diaries of his visit and reported on the horrors of the man-made famine and the death he witnessed everywhere he traveled. His diaries were discovered in the 1990s, many decades after his untimely death, by his niece Siriol Colley and his great nephew Nigel Colley. The handwritten diaries were later donated to The National Library of Wales in Aberystwyth. The need to digitize the diaries and thus make them available to a wide audience was impressed upon the group during the meeting with Prof. Luciuk that day in September. The cost of undertaking such a project was prohibitive, and it was the reason Prof. Luciuk turned to outside donors.

Once digitized, the diaries would be made available to the general public through distribution at various renowned institutions, such as the Library of Congress, as well as several prominent universities, chosen by Prof. Luciuk. The diaries would then be accessible to anyone wishing to read them or research the Holodomor.

Working with Oksana Lodziuk Krywulch (the UNWLA's representative), Prof. Luciuk submitted his proposal to the executive Board of the UNWLA, which unanimously voted to undertake the project in conjunction with the Ukrainian Canadian Civil Liberties Foundation. UNWLA President Marianna Zajac and Social Media Chair Oksana Lodziuk worked out the details of the Memorandum of Understanding with The National Library of Wales representative, James Rhian, and the UCCLF representative, Lubomyr Luciuk.

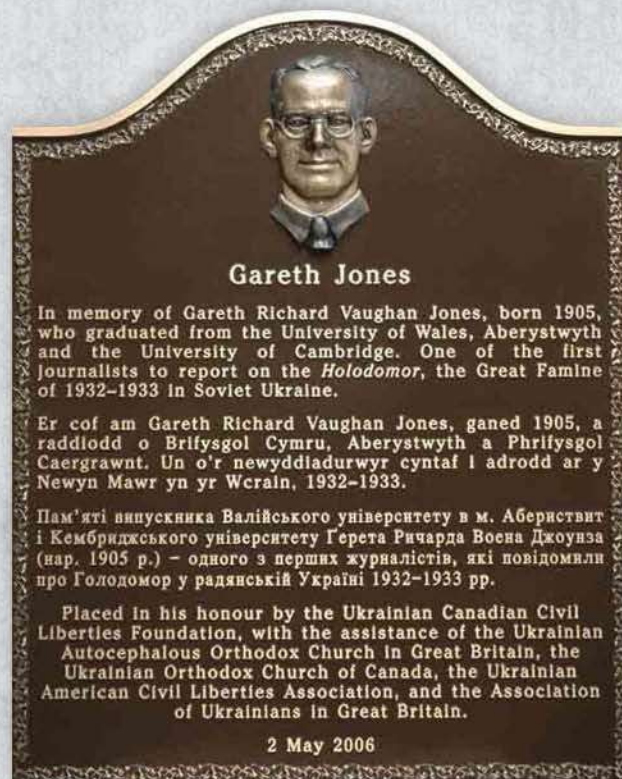
The UNWLA was to be the primary sponsor of the project, contributing \$28,000, and would be accorded public recognition on The National Library of Wales website as well as through a credit page added to the collection, which would be visible on the various sites where the collection was available. A digital copy would be presented to the UNWLA for the organization's own research and archives. With all the details finalized, a contract between The National Library of Wales, the UNWLA, and the UCCLF was signed in late December 2019.

The digitization of the diaries was well under way, with an expected completion date of May 20, 2020, when work was forced to halt because of the COVID-19 pandemic. Fortunately, the UNWLA has been assured that the project will be given priority as soon as the Library reopens for onsite work.

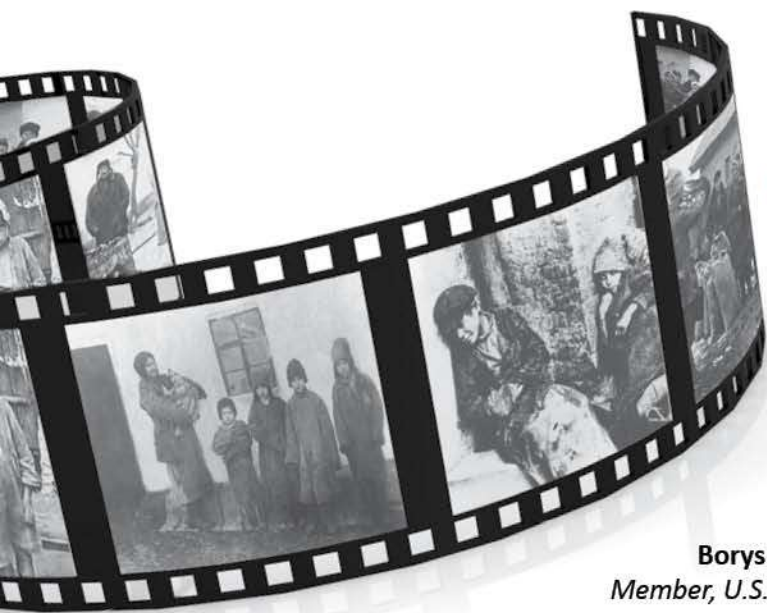
Digitization of the diaries is yet another important step the UNWLA is taking to ensure that the tragedy of the Holodomor is never forgotten.

For a preview of the contents of the Gareth Jones diaries, visit:

<https://www.library.wales/garethvaughanjoness>

Memorial plaque at the University of Aberystwyth in Wales (courtesy Volodymyr Muzychka).

“WHEN WE STARVE”

Documentary Film Describes the Effects of Death by Starvation

Borys Buniak, MD, FACP, UMANA President – Central NY Chapter Member, U.S. Committee for Ukrainian Holodomor-Genocide Awareness

In most genocides, death is typically instantaneous, either by execution or by deportation. Death by starvation, however, is a prolonged, cruel, and dehumanizing process. Humans can live without oxygen for only 10 minutes, without water for 3-8 days, and without food for up to 70 days. Given the prolonged pain and myriad of agonizing symptoms throughout each stage of physical deterioration, starvation is unquestionably one of the cruelest ways to die. What kind of person allows innocent people, including children, to slowly starve to death without showing compassion? The evil of such individuals is indescribable and incomprehensible in modern society.

The short documentary film *When We Starve* (2018) is intended to facilitate viewers' understanding of the devastating effects of extreme hunger due to prolonged food deprivation. The topic was examined using eyewitness accounts from Holodomor survivors, as well as input from clergy, a former acting Minister of Health of Ukraine, a renowned journalist and author, and physicians specializing in the fields of gastroenterology and psychiatry. As the European Parliament stated in a 2008 resolution, the Holodomor, a famine engineered by Stalin in 1932–1933, was an “appalling crime against the Ukrainian people” resulting in the “death by starvation” of an estimated 4-7 million people.

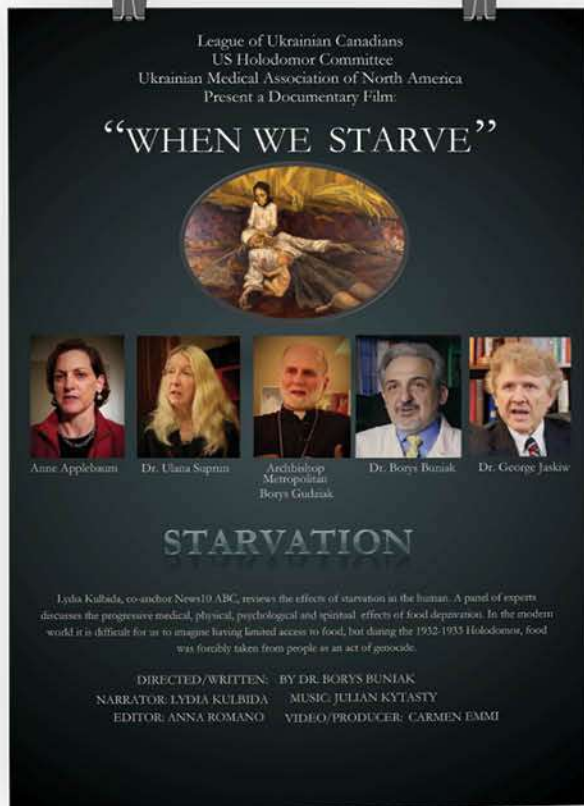
The film further develops the story of Holodomor survivors by examining the physiological, psychological, and spiritual impact of this man-made famine. By exposing the effects of starvation, we hoped to cultivate a more personal and relatable connection between the observer and the victims of the Holodomor.

As president of UMANA's Central NY Chapter, I undertook this project at the request of the U.S. Committee for Ukrainian Holodomor-Genocide Awareness. Two recent graduates of the University of Southern California School of Cinematic Arts, Carmen Emmi and Anna Romano, helped make *When We Starve* a reality. Carmen and Anna enthusiastically assembled a team of computer animators, sound mixers, and color correctors to produce the film.

This film was designed to introduce the Holodomor into Western school curricula using an empirical point of view. The consequences of imposed starvation are thoughtfully analyzed by a distinguished assembly of commentators. I was fortunate to have the opportunity to interview Anne Applebaum (Pulitzer Prize-winning writer and journalist), Dr. Ulana Suprun (former Acting Health Minister of Ukraine), Metropolitan Archbishop of the Ukrainian Catholic Archeparchy of Philadelphia Borys Gudziak, Dr. George Jaskiw (professor of Psychiatry at Case Western Reserve), and several survivors of the Holodomor, all of whom provide insightful and harrowing perspectives regarding the tragedy. Despite accumulating over four hours of filmed interviews, after countless hours of editing, we decided to limit the documentary to 14 minutes in order to maintain viewer interest.

The movie begins by showing how food is both important for survival and a culturally essential focal point for family and community events. In Western society, food is available almost everywhere. Despite an abundant grain harvest in Ukraine in 1932–1933 – in the “breadbasket of Europe” – millions of victims died from Stalin's engineered starvation. Food was inhumanely confiscated from homes, farms, and even individuals' pockets,

reducing millions of people to the likeness of human skeletons. The cruel prolonged deprivation of food dehumanized its sufferers; many started to hallucinate and even resorted to unthinkable immoral acts. People of faith often asked, “Why are we being punished?” Reportedly some were disillusioned by their faith, while others found solace in more prayer. Regardless, the perpetrators of the Holodomor were destined to eternal punishment.

Videographer Carmen Emmi, editor Anna Romano, and I feel privileged to have created this moving and thought-provoking tribute to the memory of the Holodomor victims. I hope the film will help viewers recognize the human suffering endured during this dark era in Ukrainian history. It is intended to be shown in classrooms as an introduction to topics involving Social Studies, Health Class, Civics Education, or Religion. With viewer discretion advised, the film can be shown in our communities and universities, to upper-middle-school and high-school students, to Ukrainians and non-Ukrainians alike – to educate people about the tragedy of the Holodomor.

When We Starve is available on Vimeo and on www.ukrainegenocide.com, where it has already received 4,500 views.

Dr. Borys Buniak (center) interviews Holodomor survivor Olia Matula for the documentary film When We Starve, with crew members Carmen Emmi videotaping and Anna Romano adjusting lighting and sound.

Working for Recognition of

THE HOLODOMOR

Doris Duzyj, Chair, Curriculum Subcommittee
U.S. Committee for Ukrainian Holodomor-Genocide Awareness

On September 17, 2020, the National Council for the Social Studies (NCSS), a resource for K-12 educators across the country, hosted its first webinar on the Holodomor, “Stalin’s Cover-Up of the Ukrainian Famine Genocide, 1932–1933: The Original Fake News,” where I was joined by fellow speakers Dr. Christopher Mauriello, Director of the Center for Holocaust and Genocide Studies at Salem State University in Massachusetts, and Michael Sawkiw, Jr., Chairman of the U.S. Committee for Ukrainian Holodomor-Genocide Awareness.

Our presentation provided an overview of the vulnerability of Ukraine’s geographic location, its history of domination by numerous empires, and its subsequent suffering and persecution under Stalin’s regime. Statistical data of population losses from the Harvard Ukrainian Research Institute MAPA project was reviewed. In the context of disinformation and denial, Walter Duranty’s role as Stalin’s apologist was discussed, as well as the suppression of information from journalists Gareth Jones and Malcolm Muggeridge.

The webinar was the result of years of work bringing awareness of the Holodomor to educators and lobbying to include Holodomor and genocide studies in social studies curricula. With in-person conferences cancelled due to the Coronavirus pandemic, I contacted the NCSS president to propose a collaboration on a webinar. My suggestion was enthusiastically received.

The efforts of the Ukrainian American Holodomor Genocide Committee of Michigan over the past

several years to garner official recognition for the Holodomor have already had substantial success:

- Committee members attended meetings of the State of Michigan Governor’s Council on Holocaust and Genocide, providing the council with resources and images for its genocide website.
- Vera Andrushkiw (Branch 96, Detroit), Olena Danylyuk (Member-at-Large), and I were invited by the Michigan Department of Education to create Holodomor lesson plans for a new professional development website, www.EduPaths.org, where teachers can search for free lesson plans on various topics and receive continuing education credits.
- We attended public meetings regarding proposed changes to Michigan’s social studies standards, where Vera, Olena, and I rallied to include genocide and Holodomor studies; as a result, “Ukrainians” are now listed as a genocide in the high school standard, Twentieth Century Genocide, 7.1.3.
- Vera and I presented “The Genocide Canary: Recognizing When Food Is Becoming Weaponized” at the Michigan Council of Social Studies annual conference in March 2019.
- At the first ever Holodomor Awareness Forum at Manor College, Jenkintown, PA, in October 2019, Vera, Olena, and I shared all the above efforts with Holodomor Committee members from 29 states. Our efforts, summarized in our comprehensive presentation, “Michigan’s Plan of Action,” served as a blueprint for other states.

- Thanks to the outreach of Roksolana Karmazyn of Texas, Michael Sawkiw and I presented the webinar “Stalin’s Cover-Up of the Ukrainian Famine Genocide” at the Texas Council of Social Studies virtual conference on October 2, 2020.
- On November 7, 2020, ambassadors of nations that have recognized the Holodomor as a genocide, legislators, and clergy took part in a virtual event marking the fifth anniversary of the Holodomor Memorial in Washington, DC.
- In February 2021, the Holodomor will be presented at the Michigan Council of Social Studies annual conference.

The U.S. Committee for Ukrainian Holodomor-Genocide Awareness is focusing on a nation-wide push to have governors mandate the teaching of genocide in public schools (21 states have already

recognized the Holodomor as a genocide by proclamation). We encourage all Ukrainians to advocate for genocide awareness in their home states. We are also encouraging committee members to affiliate with university Centers for Genocide Studies; collaboration on exhibits and webinars is already under way with centers in Massachusetts, Minnesota, and Texas.

Today, more than ever, it is particularly relevant to educate the next generation of citizens about genocide. Sadly, atrocities against mankind continue around the globe. Social justice and human rights need to be advocated, taught, and nurtured. I am extremely proud to be part of these important efforts.

For more information, please email Doris99@aol.com or UkraineGenocide@gmail.com, or visit www.ukrainegenocide.com.

A screenshot of the National Council for the Social Studies webinar on the Holodomor.

“WHERE HAVE ALL THE MALLOWS GONE?”

Myroslava Mudrak
Professor Emerita of Art History
The Ohio State University

THE HOLODOMOR ART OF LYDIA BODNAR-BALAHUTRAK

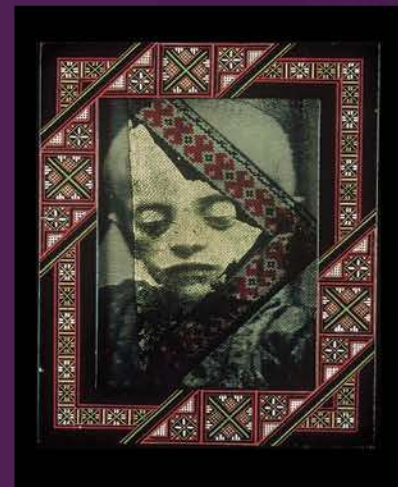
In the tactics of Postmodernism, Bodnar-Balahutrak appropriates details, such as the Crucifix in the Arezzo Chapel overlaid with photographs of famine victims with swollen feet. She thus pays homage to the universal tragedies that today befall many cultures, but identifies these poignant moments of human condition with tragedies that have been visited upon Ukraine in this century: the nuclear holocaust at Chornobyl in 1989 and the **artificial famine of 1933**. Her choice of materials describes her psychic empathy with the compelling pathos brought about by man-made cataclysms: common use of distressed wood, peeling as in aged gold-leaf, chipped and uneven over the surface, objects worn not by the patina of climatic conditions, but by the layering of transparencies of one hopeless event after another that shred the internal wholesomeness so coveted by the nation. The selling out of the nation, its spiritual values and material treasures, are poignantly brought to the current moment by Soviet ruble coins attached to the frame of Bodnar-Balahutrak’s work. The compositions establish an undeniable link with the format of traditional and conventional icon painting, not only in the use of wax, but also in the slightly recessed internal image, creating a natural border. The faded image of the Theotokos (the Mother of God, protectress and model of faith) is replaced by a ghostly contemporary mother, holding her wanton child in her lap.

Lydia Bodnar-Balahutrak,
Stalin's Victims Return, 1991. 20 x 16 in.
Oil, photocopy, mm/paper.
Collection of Nancy Reddin Kienholz,
Hope, Idaho, and Berlin, Germany.

Lydia Bodnar-Balahutrak,
Another Crucifixion, 1993. 17 x 13 in.
Gold leaf, photocopy, mm/paper.

Lydia Bodnar-Balahutrak,
Another Kind of Icon #10, 1995. 13½ x 10½ in.
Gold leaf, photocopy, embroidery.
Holodomor Exhibition & Education Collection;
E. Morgan Williams, Trustee.

In another work from this series, the suffering eye of wasted child becomes one with the Madonna’s. The margin, reserved as a convention in icons to elaborate in episodic narratives on the life of the saint, contains a wooden relief form of a visibly empty village house, totally abandoned and lifeless.

Frames are painted black, as if representing memorial portraits carried in ritual processions. All the surfaces, whether they consist of soil, dried flowers, or other plants, coins, and/or ruble notes, are scored, torched, or covered with wax to emphasize the visceral quality of the experience. The torching is an obvious link to the famine during the 1930s when under Stalin’s plans to collectivize farms, those who would not comply found themselves

burned out of ancestral homes. Millions of people were sacrificed to that cause. Again, the nuclear explosion at Chernobyl is the sad reminder of how a nation falls victim in the name of progress. The material comes from the everyday adornments and family heirlooms that could be found in any Ukrainian home, on either continent: embroideries, carved frames, handicraft that gives identity and bonding to a larger national group. Mementos are in the form of printed holy cards; sacrifice is symbolized by liturgical chalices appended to the surface of the frame. The compelling use of ecclesiastical attributes is a direct reflection of the impact made upon her by the desecrated churches she witnessed during Bodnar-Balahutrak's very first visit to Ukraine in the spring of 1991. Yet it is equally significant that Lydia Bodnar-Balahutrak's affinity toward liturgical symbols belies a genealogical, as well as a cultural link with Ukraine. Her paternal grandfather was a Ukrainian Catholic priest, a vocation that carries with it the designation not only of guardian of the faith, but also preserver of the culture. In the past,

she dedicated her work, not only in name but in subject, to her grandparents whose guidance instilled in her a love for a heritage that she could only know from afar.

From the exhibition catalogue essay by Myroslava M. Mudrak, "Where Have All the Mallows Gone?" Tangled Roots 16th Annual New Music and Arts Festival. Bowling Green State University (October 13–November 3, 1995), unpaginated.

<http://www.lydiabodnarbalahutrak.com/>

БЛАГОДІЙНІСТЬ

Тривалий Фонд Центру СУА з Жіночих Студій в УКУ
UNWLA Endowment for Women's Studies at UCU

- \$500** Chortkiw Foundation
In memory of **Natalia Hewko:**
- \$150** Annetta Hewko & M. Simpson
\$100 Lubomyr & Lydia Jachnysky;
Ostap & Anna Macielinski
\$50 Peter & Natalia Lewyckyj; Andrew & Christina Zachar
\$25 Lydia Taraschuk; Ihor & Zirka Kozak

Фонд Духовного Розвитку України
Fund for Spiritual Growth in Ukraine

- In memory of **Natalia Hewko:**
- \$135** Annetta Hewko & M. Simpson
\$100 Dr. Zennon & Eugenia Kossak
\$75 Michael & Dianna Sawicky
\$50 Bohdan & Maria Lisowsky; Roman & Zirka Zubar;
Roman & Myra Baranyk;
Zenon & Vera Zachariasewych
\$40 Sonia Kushnir

Пресовий Фонд «Нашого життя»
Our Life Press Fund

- \$200** Марта Кучер-Грушкевич у пам'ять дорогої Мами, **св.п. Ксені Кучер**, довголітньої членкині 76-го Відділу у Детройті та почесної членкині СУА
- \$100** Анна Рак у пам'ять **бл.п. Лесі Юзенів**
- \$50** Рома Дигдало у пам'ять **св.п. Ксені Кучер**
- \$50** Catherine Kizyma in memory of **Natalia Hewko**
- \$25** UNWLA Branch 56, North Port, FL, in memory of **Julian Von Helbig**
- \$25** UNWLA Branch 38, Denver, CO, in memory of **John Hunko**, loving father to our member Catherine Shaw. He was a Grand Knight and a member of the Ukrainian Catholic Brotherhood in Canada. Vichnaya Pamiat!

Фонд Суспільної Опіки
Social Welfare Fund

- \$100** Нестор і Ніна Шуст у пам'ять **бл.п. Наталки Гевко** на харитативні цілі

«НА ЦВИНТАРІ РОЗСТРІЛЯНИХ ІЛЮЗІЙ...»

Тамара Кучерова, Нью Йорк

Коли серце переповнюється смутком від важких думок і пекучих спогадів, то розум неодмінно підкидає нам його ще більше. Можливо для того, щоб ми дісталися самого дна цього болю, і після цього ще більше та по-справжньому цінували можливість повернутися від нього до стану спокою та втішення.

Згадування про страшну трагедію Голодомору неодмінно тягне мене й до інших, так само важких і жахливих наруг над українським народом. Деякі з них вміщаються в певні конкретні історичні дати. А є і такі, що злою рукою совітів «змащували» нашу історію впродовж багатьох років. До такої можна віднести трагедію, що тривалий час відбувалася у Биківнянському лісі (околиця Києва) і факт якої замовчувався до недавня.

Відправною датою Биківнянського злочину можна вважати 39 пункт Протоколу засідання президії Київської міської ради від 20 березня 1937 р., за яким надано дозвіл на відведення та відмежування землі для спецпотреб НКВС у Дніпровському лісництві Дарницького лісопарку поблизу Биківні. На той момент (і задовго після) про значення терміну «спецпотреби» щодо земельних ділянок мало хто знав. Лише з часом стало зрозуміло, що виділена у такий спосіб земля використовувалася для поховання осіб, засуджених до найвищої міри покарання – розстрілу. Тих українців, кого ненажерливі жорна радянських репресій продовжували перемелювати і після Голодомору 1932–1933 рр.

Оскільки кати-чекісти не хотіли залишати слідів своєї «спецроботи», то не фіксували, де саме поховані їхні жертви. Навіть більше, усіх, хто брав участь у розстрілах і похованнях, згодом також знищили. За твердженням чи не єдиного з небагатьох уцілівших свідків жахливих подій в Биківні – пенсіонера НКВС М. Мурсоргського (який працював водієм в управлінні НКВС), «трупні ворогів народу відвозили в район селища Биківня... Коли я їх привозив..., то там ями були викопані. Трупи скидалися в ями навалом». Закриті вантажівки зі страченими людьми привозили до Биківнянського лісу аж до вересня 1941 р., коли у переддень окупації Києва гітлерівцями на таємне кладовище НКВС привіз ще 2563 тіл т. зв. «буржуазних націоналістів», «шпигунів», «терористів». А влітку 1941 р. серед сосен Биківні знайшли свій останній земний притулок 89 страчених військовослужбовців.

Саме Биківня спонукала Василя Симоненка сказати: «На цвинтарі розстріляних ілюзій Ужє немає місця для могил...».

Пророцтво 17-го року

Василь Симоненко

Гранітні обеліски, як медузи,
Повзли, повзли і вибилися з сил –
На цвинтарі розстріляних ілюзій
Уже немає місця для могил.
Мільярди вір зариті у чорнозем,
Мільярди щастя розвіяні у прах.
Душа горить. Палає лютий розум.
І ненависть регоче на вітрах.
Коли б усі одурені прозріли,
Коли б усі убиті ожили,
То небо, від прокльонів посіріле,
Напевно б, репнуло від сорому й хули.
Тремтять, убивці! Думайте, лакузи!
Життя не наліза на ваш копил.
Ви чуєте? На цвинтарі ілюзій
Уже немає місця для могил!
Уже народ – одна суцільна рана,
Уже від крові хижіє земля,
І кожного катюгу і тирана
Уже чекає зсукана петля.
Розтерзані, зацьковані, убиті
Підводяться і йдуть чинити суд,
І їх прокльони, злі й несамовиті,
Впадуть на душі плісняві і ситі,
І загойдають дерева на вітті
Апостолів злочинства і облуд!

Поштовхом для написання поезії, яку з цензурних міркувань Симоненко назвав «Пророцтво 17-го року», стало невимірне словами потрясіння від побачених наслідків трагедії, що відкрилася перед молодим поетом на місці поховання жертв сталінських репресій у Биківні. Зі слів відомого режисера та письменника Леся Танюка, група молодих українських мистців, серед яких був він і Василь Симоненко, побувала на початку 60-х рр. у Биківнянському лісі та випадково побачила, що на галявині діти грали у футбол (копаний м'яч)... людським черепом.

У Биківнянському лісі знаходиться найбільше в Україні місце поховання жертв масових політичних репресій, а також місце розстрілу польських офіцерів із т. зв. «списку катинського» – «Биківнянські могили». За масштабами трагедія Биківні стоїть в одному ряді з такими злочинами проти людства, як Аушвіц, Бухенвальд, Дахау, Бабин Яр і Катинський розстріл. У 1994 р. тут засновано Биківнянський меморіальний комплекс жертвам комуністичного режиму, який тепер є національним історико-меморіальним заповідником.

**Меморіальний комплекс
«Биківнянські могили»**

A New Memoir of the HOLODOMOR

Nadia Nynka
3rd VP Public Relations

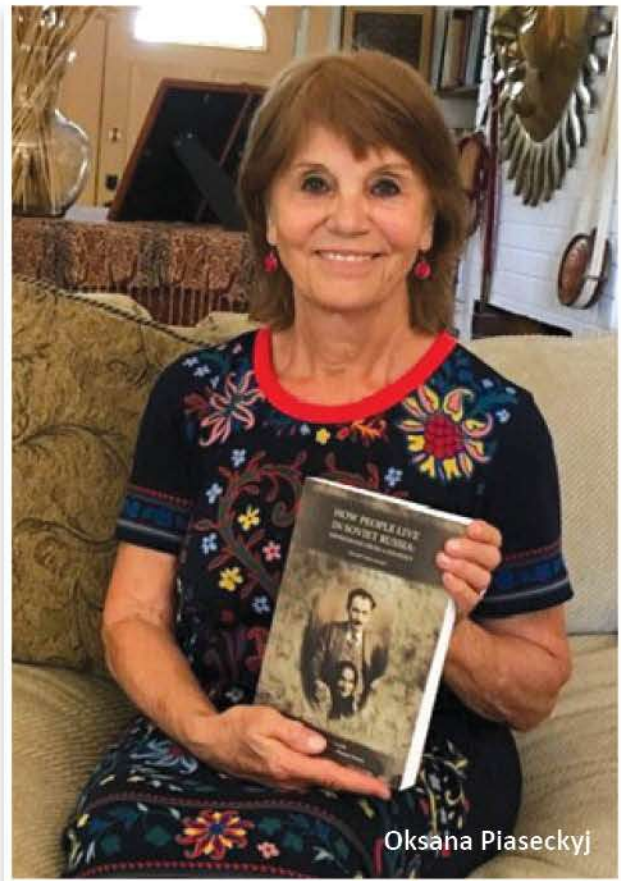
At the initiative of Oksana Piaseckyj, a member of Branch 17 in Miami, the UNWLA has purchased 16 copies of Mendel Osherowitch's memoir *How People Live in Soviet Russia: Impressions from a Journey*.

Translated from the original Yiddish book *Vi Menshen Leben in Sovet Rusland* (New York, 1933) by Sharon Power and edited by Professor Lubomyr Luciuk of the Royal Military College of Canada, the memoir provides an eyewitness account of conditions in Soviet Ukraine during the early winter of 1932, just as the Holodomor was beginning. According to Ms. Piaseckyj, "Had this book been translated then into English for a wider audience, it could have prevented the scandalous denial of the Holodomor by Walter Duranty of *The New York Times* and the Soviet apologist media of the day."

The UNWLA is donating the books to 16 university libraries around the country to aid in academic research into the Holodomor. Our thanks to Karen Chelak, a member of Branch 75 in New Jersey, and her husband, Russ, for funding the translation and printing of the book.

Anyone interested in purchasing the book can send a check for \$40 (includes postage and handling), made out to Kashtan Press, to:

Kashtan Press
849 Wartman Avenue
Kingston, Ontario
Canada K7M 2Y6

“

EXCERPTS FROM OSHEROWITCH'S MEMOIR ...

"I received an answer to the telegram I had sent out to my mother in the small town of Trostyanets, in Ukraine. I thought about setting out on the road and spoke about this with people. And one person said to me: If you're traveling to your mother in Ukraine, you should take bread from here with you because there isn't any there... There people are simply dying from hunger. I couldn't understand this. What does this mean? Was Ukraine not always the breadbasket of all Russia? What does this mean, taking bread with you to Ukraine?! All night I couldn't sleep because of this – there isn't any bread in Ukraine!"

"And in a corner, not far from the door [of the Kharkiv railway station] several people were sitting and talking about the price of bread and about how people were dying from hunger in the village."

”

І У ПСАЛМАХ ВОСКЛИКНІМ ЙОМУ

Переспіви із Книг Псалмів

Святослав Левицький

Коли Бог помістив людину на землю, молитва стала рятівним зв'язком між нею і Творцем. З того часу всі покоління молитвою сповнювали важливі потреби, коли були у скруті та слабкості, та зверталися за допомогою, коли не могли здолати труднощі... І сила молитви приборкувала лють, виганяла хвороби та відбивала біди. На жаль, мільйони українців, що полягли від голоду у минулому столітті, молитва не спасла від смерті. Але без сумніву, допомогла прийняти її гідно та переселитися в інші світи зі світлою душею. Бо, як і для автора віршованих Переспівів Святослава Левицького (деякі вже друкували раніше у «Нашому житті»), молитва була цілющим джерелом, що втамовує і голод, і душевний біль.

Страждає хтось між вами? Хай молиться.

Радіє хтось? Хай псалми співає.

Послання Апостола Якова. 5,13

Псалом 31. МОЛИТВА

До Тебе, Господи, я прибігаю,
Вік осоромитись не дай,
Звільни з несправедливості, благаю,
До мене вухо нахилий.

Будь скелею пристанища для мене,
Притьмом спаси мене з біди,
Моя Ти слава і моя твердиня,
Мене ім'ям своїм веди.

Керуй же мною, Ти – моя опора,
І виведи мене з тенет,
Мені понаставляв їх тайно ворог,
Ти – захист мій, відкинь їх геть!

В Твої віддам я руки духа мого,
Звільни мене від ворогів.
Ти ненавидиш чоловіка злого,
Що почитає бовванів.

На Тебе, Господи, я уповаю,
Радію милостям з висот.
Ти зглянувсь над бідою і відчаєм,
І душу визволив з турбот.

З журби у мене виснажились очі,
Душа моя й моє нутро,
Роки проводжу, стогнучи щоночі,
У силі підупав давно.

І кості в мене мов би повсихали,
Сміховиськом став ворогам,
Сусіди вже мене не впізнавали,
Мов ніс би їм ганьбу і срам.

В руках Твоїх моя, мій Боже, доля,
Врятуй мене з рук ворогів,
Осяй слуги лице світлами волі,
Спаси у милості Твоїй.

Мені не дай осоромитись нині,
Хай в сором грішники впадуть,
Нехай зніміють їх уста брехливі,
Хай мовчки у Шеол зійдуть.

Яка велика, Боже, Твоя милість!
Яка велика доброта,
Що Ти беріг для тих, Тобі що милі,
Для кого воленька свята.

Ховаєш вірних в схованці обличчя
Свого від злочинів людських,
Від грішників облудливих і нищих,
Від язиків сварливих, злих.

І голос Ти мого почув благання,
Коли до Тебе я взивав.
Любіте Бога, будьте бездоганні,
Щоб під опікою вас мав.

“КОЛИСКОВА 33-ГО”

Гіркі спогади про 32–33 роки минулого століття назавжди залишаться болючою та незагоєною раною для українців.

Тарас Петриненко – жива легенда української музики, народний артист України, визнаний співак і автор неофіційного гімну нашої держави, написав одну з найпронизливіших пісень про трагедію тих часів. Його «Колискова 33-го» – це звернення до самого себе і до свого покоління, послання до мільйонів людей, що тривалий час майже нічого не знали самі про себе та про свою історію.

Це один з перших творів незалежної України, де про Голодомор заговорили вголос. «Мені дивно, що зараз, коли іде вшанування пам’яті жертв Голодомору, практично ніколи «Колискова 33-го» не звучить, – сказав в одному з інтерв’ю її автор. – Я розумію, що коли Таня Горобець співає «Іди, сину, їсти Гриця» – це моторошно. Але якщо ми не пропустимо через душу всі ці негаразди історичні, не очистимося, то без цього у нас перспективи дуже туманні»...

Мала Катерина
Два маленьких сина.
Разом породила
Гриця та Данила.

Сім літ доглядала,
Любистком вмивала,
Долі їм благала,
Колисаночки співала:

«Люлі-люлі-люлечки,
Шовкові вірвечки.
Мальовані бильця
Для Данилка і Гриця».

Хмари йшли за обрій,
Йшли часи недобрі
Й недобрії вісті:
Не стало що їсти.

Свої, не чужії,
вороженьки лишити
Могли козачаті...
Все до крихти – геть із хати.

Ляжте, діти, спати,
Бо нема чим годувати.

Ой, люлі-люлі,
Налетіли гупі.
Стали думать і гадать,
Чим синочків годувать.
Чи яблучком, чи медком,
Чи солодким пиріжком.

...Мов ворожа сила,
Півсела скосила.
Сусідська родина
В одній домовині...

Кругом людське горе
Розлилось, як море,
Не минуло, кляте,
Катриної хати.
Бо ще й не світало,
Як Гриця не стало...

Котку волохатий
Не ходи по хаті.

Holodomor 1933

A child's laugh, a parent's reassurance,
a grandparent's chatter... Forever silenced.

Дитячий гомін, батьківські настанови,
дідівські нарікання – все стихло...
(Із серії плакатів «Голодомор 1932–1933».)
Дизайн: Юрко Гуцуляк, м. Київ, Україна.)

Ой, котику, не гуди –
Спить дитина, не буди.

...З останньої сили
Води наносила.
Води наносила,
В печі натопила.

Кликала Данильця:
«Вставай, сину,
Їсти Гриця!..»

Не озвався Данилко,
Вже й не озоветься.
Впала Катерина,
Вже не підведеться...

«...Люлі-люлі-люлечки,
Шовкові вірвечки.
Мальовані бильця
Для Данилка і Гриця...»

Ihor Magun, MD, FACP

When I was asked to write about a topic related to the theme of this issue of *Our Life* – the famine-genocide we know as the Holodomor – I was initially uncertain how to address this subject from a medical perspective. What eventually came to mind was focusing on human nature and trying to understand how any human being could ever orchestrate such a horrific tragedy and inflict so much suffering on others.

The simple answer is that humans are complex creatures. We are filled with many flaws, but most of us are essentially kind, good-natured, and sensible. We are capable of love, kindness, generosity, and sacrifice. But at the same time, we can be deceitful, brutally cruel, and insensitive.

So what exactly brings out this dark side? This is not a new question. The ancient Greek philosopher Aristotle argued that morality is something we learn. And this learning process is an ongoing battle between what is right and what is wrong. We see this battle played out in many movies and novels – essentially the good guys versus the bad guys. But we need to recognize that what is considered right or wrong can depend on your personal view of a situation. In most cases, that personal view is the product of upbringing, culture, government laws, and education.

Psychological studies have shown that individuals who inflict tremendous harm on others have no empathy. Those individuals simply do not have any concern for others. Their horrific acts and deeds reflect their desire to achieve or fulfill their personal goals with no concern for the desire or needs of others. This self-centered desire is as old as the human race and is still seen in today's world. Indeed, history is filled with examples that demonstrate a willingness to inflict cruelty upon others.

One explanation may be that some people have always been viewed as “different” and somehow not what we consider normal. In ancient times, some believed

THE DARK SIDE OF HUMAN NATURE

that such individuals needed and even deserved to be eliminated “for the greater good.” Through the centuries, this philosophy has been supported or disputed, but the fact is that humans are not perfect. We all have shortcomings, and all of us have a dark side, whether we are aware of it or not.

Nevertheless, our nature is inherently good. Moreover, we are born with the ability to distinguish right from wrong. But at the same time, we are not exempt from acting selfishly or even violently. The bottom line is that we are neither all good nor all bad, but rather, a mixture of both. Human nature, in fact, has the potential to display vice or virtue, and each of us chooses which of these to display and act upon. Consider, for example, that the human mind is an arena and that we have two animals fighting in this arena. One animal is kind and compassionate; the other is full of anger and greed. Which animal will win?

The answer is simple: The winner will be the one you feed the most – as long as you choose the right nutrients. Simply stated, the best mental and emotional diet is one that promotes understanding, acknowledging our inclinations, and focusing on the “better” side of human nature. This will arguably make us better individuals and more likely to do good rather than do harm.

НАШИМ ДІТЯМ

Як українців голодом нищили...

Наша розповідь про те, що сталося з українським народом у далекі тридцять роки минулого століття.

100 років тому українці відродили власну державу, оголосили про незалежність від Російської імперії та почали будувати власну країну – Українську Народну Республіку.

У той час росіяни назвали себе більшовиками і намагалися окупувати Україну. Вони обдурювали людей, говорили про побудову країни, де не буде багатіїв, де всі будуть рівні, та обіцяли роздати землю селянам. Одні українці не повірили їм і відважно боролися проти більшовиків, а інші – повірили та приєдналися до них. І більшовики перемогли, бо не було єдності між українцями.

І почали більшовики владарювати. Але замість виконувати обіцяне, забирали у селян все, що ті мали, та до колгоспів усіх заганяли. І навіть ті люди, які їх раніше підтримували, побачили, що «равенство» не означає, що кожен все матиме, але навпаки, що ні в кого нічого не буде.

Як побачили це люди, то й одумались. І почали влаштовувати повстання проти більшовиків: то в одному селі повбивають більшовиків, щоб забрати своє добро назад, то в іншому. Тоді більшовики почали присилати військових в ті села – знищували ватажків і придушували повстанців.

Більшовицькі керівники боялися, що українці об'єднаються і влаштують велике єдине повстання та звільнять власну країну від російських окупантів. І тоді у них виник план: виморити українців голодом і так зламати їхній дух. Послали вони восени 1932 року озброєних людей по селах і почали забирати весь врожай зерна. Тих селян, хто зерно не віддавав, – розстрілювали або висилали до

Сибіру у тюрми й на важкі роботи.

Так забрали в українців усе зерно: завантажили ним потяги та вивезли в Росію. А там відібраний хліб і самі їли, і в інші країни продавали.

І залишилися люди в українських селах вмирати з голоду. Їли траву, терли кору дерев і соломку на борошно. Когось рятували приховані бурячки, хтось зумів зберегти корову й молоком підтримувався. А ті люди, у кого нічого не залишилось, намагалися втекти зі своїх сіл до інших міст. Але більшовики їх не випускали: оточували українські села військовими та вбивали всіх, хто намагався вийти з села.

Декому все ж вдавалося втекти і вони розповідали про те, що в їхніх селах люди з голоду вмирають. Звичайно, знайшлися люди з міст, і навіть інших країн, які хотіли нагодувати тих українців, що голодували. Але радянська влада не дозволила їм це зробити і брехала всім, що нема в країні голоду.

Так від спричиненого більшовиками голоду загинули мільйони українців – і ті, хто колись виступав за розбудову держави Україна, і ті, хто підтримував більшовиків, і ті, хто воював проти всіх. А у спорожнілі будинки та українські села більшовики заселили росіян... І всім забороняли згадувати про ті страшні часи.

Після того, як Україна стала незалежною, почали відновлювати правдиву історію України і відкрито називати Голодомором штучно створений голод. Вшановуючи жертви Голодомору 1932–1933 років, щорічно у четверту суботу листопада українці організують поминальні акції, які відбуваються біля пам'ятних знаків, на площах, у церквах по цілому світі. Опісля всіх бажаючих заохочують запалити Свчку пам'яті та поставити її вдома на вікні.

Скульптурна композиція «Гірка пам'ять дитинства» у Національному музеї Голодомору-геноциду, м. Київ.

Голодомор

Уривок із поеми
Ніни Виноградської

Велика родина була у Петренків:
Матуся і тато, бабуня і дід,
Чотири синочки і доня Оленка –
Охочим до праці й щасливим був рід.

Сміялась матуся, закохана в тата,
Навчала бабуня малих онучат.
Сім'я неможня, любов'ю багата,
Та хліба до столу завжди вистача.

Долівка помазана глиною чисто,
А зверху солома на ній для тепла.
У запічку пахне духмяним любистком,
І вечір зимовий іде спроквола.

На комині вузлики гріються з маком,
З насінням петрушки, з чорнушкою теж.
А піч зігріває всіх ніжно і м'яко,
І дідова казка... І пісня – без меж.

Отак би їм жити в щасливій родині...
Аж тут тридцять третій снігами несе.
Ідуть активісти о ранній годині
Зерно відібрати, загарбати все.

Вже тягнуть з-за комина вузлики з маком,
І плаче матуся і бабця стара.
І падають в ноги, і просять всіляко,
А ті забирають останнє з двора.

«Ну як тепер бути? Забрали корову
І все до зернини. А діти, а ми?»
Ідуть тато з дідом копати в діброві
Якогось коріння посеред зими.

Світлої пам'яті Олександри (Лесі) Юзенів

Олександра Юзенів

Народилася Леся Юзенів (Савин) 15 жовтня 1930 р. у м. Магерів. Проживала у Яворові разом з батьками – емігрантами зі Східної України (батько Юстин Савін, колишній вояка УНР, петлюрівець; мати – Анна Багрій з Проскурова), та братом Сергієм.

У 1944 р. переїхала з мамою до Німеччини. Була в таборі втікачів в Ляйпгаймі. А у 1950 р. перебралися удвох до США. Тут одружилася з Михайлом Юзенівом, з яким мали двох синів – Романа та Андрія.

Від 1945 р., коли в українській діаспорі відновилася молодіжна організація Пласт, стала активною пластункою як вихованка. У Пластовій Станиці в Нью Йорку Лесю обрали секре-

27 серпня 2020 р. ми всі зазнали велику втрату – померла Олександра (Леся) Юзенів, союзниця 83-го Відділу СУА.

тарем до Крайової Пластової Станиці, Головної Пластової Булави та до Головної Пластової Ради.

Була членом редакційної колегії журналу «Юнак». Писала цікаві дописи про життя пластунів і про діяльність організації. Також була активною член-кореспонденткою пластового Куреня «Верховина», який особливо виділявся тим, що матеріально та морально допомагав українським політ'язням-шестидесятникам і їхнім родинам.

До 83-го Відділу СУА вступила 19 липня 1968 р. Була активною союзницею, секретарем, пресовою та культурно-освітньою референткою. Сумлінна, ерудована, відповідальна й дипломатична, і при цьому – з особливо тонким почуттям гумору.

Протягом десятків років працювала спецкореспондентом газети «Яворівщина». Також багато писала до періодичних видань у США, найперше – до журналу «Наше життя». Усі написані Олександрою статті – то не лише цікаві факти і події з життя українських громад, але й щирі та сердечні спогади про знаменитих людей України та зарубіжжя. Мабуть, тому кожен, хто читав її дописи, відчував якусь особливу причетність до всього написаного.

Пані Леся майстерно володіла словом, любила літературу та мистецтво, постійно цікавилася виставками й концертами, відвідувала музеї. Доповіді-лекції, які вона традиційно щомісяця читала на засіданнях нашого відділу, були дуже цікавими й інформативними, а також об'єднували й надихали всіх нас робити добрі справи для СУА та українців.

Вічна пам'ять Великій Українці Олександрі Юзенів! Нехай американська земля буде їй пухом.

Щиро вдячні п. Роману Юзеніву за надані біографічні відомості!

Люба Шатанська,
голова 83-го Відділу СУА, Нью Йорк

ГОЛОВНА УПРАВА СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

ПОЧЕСНІ ГОЛОВИ СУА:

Анна Кравчук, Ірина Куровицька
Маріяна Заяць – голова СУА

NATIONAL BOARD OF THE UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA, INC.

Honorary Presidents:
Anna Krawczuk, Iryna Kurowyckyj
Marianna Zajac – President

ЕКЗЕКУТИВА

Ліда Яхницька	1-ша заступниця голови
Христина Бойко	2-га заступниця голови
Надя Нинка	3-тя заступниця голови
Ірина Бучковська	секретарка скарбник
Віра Кушнір	фінансова секретарка
Валентина Табака	вільна членкиня
Наталія Павленко	вільна членкиня
Оксана Скипакевич Ксенос	парляментарист

ГОЛОВИ ОКРУЖНИХ УПРАВ

Ярослава Глинська	Детройт
Лариса Заїка	Філадельфія
Лідія Слиж	Нью Йорк
Оксана Лодзюк Кривулич	Нью Джерзі
Галина Ярема	Огайо
Катерина Івасишин	Чікаґо
Катерина Таньчин	Нова Англія
Аліса Сердюк	Центральний Нью Йорк
Оля Черкас	зв'язкова віддалених відділів
Іванка Олесницька	зв'язкова вільних членкинь

РЕФЕРЕНТУРИ

Ока Грицак	суспільної опіки
Анна Кравчук	стипендій
Софія Геврик	у справах культури
Оксана Лодзюк Кривулич	соціяльних засобів комунікації
Наталія Павленко	мистецтва та музею
Ольга Дроздович	архівар

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Рома Шуган	голова
Рената Заяць	членкиня
Ірина Легун	членкиня
Ірена Рішко	заступниця членкині
Орися Зінич	заступниця членкині

СТИПЕНДІЙНА АКЦІЯ СУА
UNWLA, INC. SCHOLARSHIP/
CHILDREN-STUDENT SPONSORSHIP PROGRAM
171 Main St., P.O. Box 24, Matawan, NJ 07747-0024
Phone/Fax: 732-441-9530
E-mail: nazustrich@verizon.net

EXECUTIVE COMMITTEE

Lydia Jachnycky	1 st Vice President
Christine Boyko	2 nd VP — Membership
Nadia Nynka	3 rd VP — Public Relations
Iryna Buczkowski	Secretary
Vera N. Kushnir	Treasurer
Valentyna Tabaka	Financial Secretary
Natalia Pawlenko	Officer-at-Large
Oksana Skypakewych Xenos	Parliamentarian

REGIONAL COUNCIL PRESIDENTS

Yaroslava Hlinska	Detroit
Larysa Zaika	Philadelphia
Lidia Slysh	New York City
Oksana Lodziuk Krywulych	New Jersey
Halyna Yarema	Ohio
Katherine Iwasyszyn	Chicago
Kateryna Tanchyn	New England
Alisa Serdyuk	Central New York
Olya Czerkas	Liaison for Branches-at-Large
Ivanka Olesnycky	Liaison for Members-at-Large

STANDING COMMITTEES

Oka Hrycak	Social Welfare
Anna Krawczuk	Scholarship Chair
Sophia Hewryk	Cultural Affairs Chair
Oksana Lodziuk Krywulych	Social Media Chair
Natalia Pawlenko	Arts and Museum Chair
Olya Drozdowycz	Archives Chair

AUDITING COMMITTEE

Roma Shuhan	Chair
Renata Zajac	Member
Iryna Legoun	Member
Irene (Tatiana) Rishko	Alternate Member
Irena (Orysia) Zynycz	Alternate Member

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ / THE UKRAINIAN MUSEUM

222 East 6th Street, New York, NY 10003
212-228-0110 / Fax: 212-228-1947
E-mail: info@ukrainianmuseum.org
Website: www.ukrainianmuseum.org

Periodicals Postage Paid at Rochester, NY and at additional mailing offices (USPS 414-660)

UNWLA

95th Anniversary

VIRTUAL GALA

SAVE THE DATE

SUNDAY, DECEMBER 6, 2020 • 3:00 PM EASTERN TIME

For more information please visit us at:
www.unwla.org

Follow us on www.facebook.com/unwla